Мониторинг на странското влијание врз медиумските содржини во процесот на пристапување на Македонија кон НАТО/ЕУ

IMPETUS
Center for Internet, Development and Good Governance

автори:
м-р **Лилјана Пецова-Илиеска**
д-р **Кире Бабаноски**

Овој проект се спроведува преку:

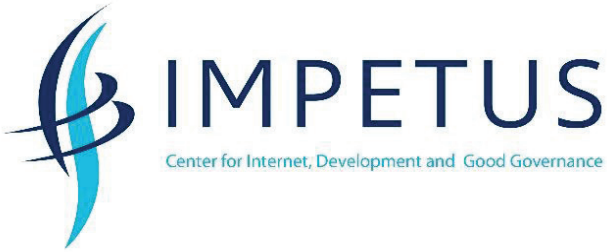

"IMPETUS – Центар за интернет, развој и добро управување"
Скопје, Македонија
Impetus.skopje@gmail.com;

Follow

Тема на истражувањето:

МОНИТОРИНГ НА СТРАНСКОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ МЕДИУМСКИТЕ СОДРЖИНИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПРИСТАПУВАЊЕ НА МАКЕДОНИЈА КОН НАТО/ЕУ

автори:

1. м-р Лилјана Пецова –Илиеска
2. д-р Кире Бабаноски

Фотографија на корица: Извор://vlada.mk/node/15181

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

316.774:341.171(497.7:4-672ЕУ)]:005.584.1(497. 7)"2018"(047.31)
316.774:341.171(497.7:100-622НАТО)]:005.584.1(497.7)"2018"(047.31)

ПЕЦОВА-Илиеска, Лилјана
Мониторинг на странското влијание врз медиумските содржини во процесот на пристапување на Македонија кон НАТО/ЕУ / [автори Лилјана Пецова-Илиеска, Кире Бабаноски]. - Скопје : ИМПЕТУС, 2019. - 60 стр. : илустр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. [38-41]. - Содржи и: Прилози

ISBN 978-608-4873-00-6
1. Бабаноски, Кире [автор]
а) Медиуми - Влез во ЕУ и НАТО - Мониторинг - Македонија - 2018 - Истражувања
COBISS.MK-ID 109407754

Мониторинг на странското влијание врз медиумските содржини во процесот на пристапување на Македонија кон НАТО/ЕУ

автори:
м-р **Лилјана Пецова-Илиеска**
д-р **Кире Бабаноски**

Скопје, јануари 2019

Содржина

1. Извршно резиме 5
1.1 За проектот 7
1.2. Иновативност 8
1.3 Одржливост 8
1.4. Методологија 8
2. Историјат 10
2.1 Медиумски контекст 10
2.2 "Договорот од Преспа" – Студиски случај за добрососедска соработка или опасна приказна? 13
2.3 Поканата од НАТО 16
2.4 Референдумот 17
3. Наоди од истражувањето 19
3.1 Анализа на медиумското известување 19
3.2. Интервјуа со новинари 22
3.3. Интервјуа со универзитетски професори 33
3.4 Фокус групи со студенти 40
3.5 Интервју со Националниот координатор за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО 43
3.6 Хронолошка анализа на официјалните посети 44
4. Заклучок и препораки 45
Библиографија 47
- ПРИЛОЗИ - 51

1. Извршно резиме

Овој истражувачки труд има за цел да го прикаже начинот на кој медиумите известуваа за политичките процеси во земјата, имајќи го предвид периодот од 11-ти јули - денот кога беше доставена покана од страна на НАТО за Република Македонија, до 30-ти септември, 2018 - денот на одржување на референдумот во Република Македонија за изјаснување во врска со прашањето за промена на името на земјата. На прв поглед, истражувањето нуди перцепции од професионалци и откривање на евентуално странско влијание врз дебатата за пристапување на Македонија во ЕУ/НАТО.

Трудот е напишан во периодот кога сите овие процеси се завршени, па затоа некаде во текстот може да се најде дискурс како претходни рефлексии на она што се случило или дополнителни известувања за медиумска дезинформација и можно странско влијание по набљудуваниот период.

Самиот проект, доволно интересен и за националните и меѓународните односи, претставува единствена можност отворено да се зборува за медиумското известување, не само во Македонија во тој период, туку и пошироко во земјите од регионот на Западен Балкан, кои се одлучија да имаат повеќе новинарски сензационализам и наслови за поголем број на кликнувања во периодот кога имаше многу нерешени политички прашања во регионот. Ова беше забележано при презентирање на медиумските информации кон јавноста. Времето во кое излегува ова истражување е од клучно значење за таква дебата и ќе биде одраз на јасно разбирање и способност да го претставиме на јавноста. Особено имајќи ги предвид отворените процеси на преговори и медијација помеѓу Европската унија/Комисијата со неколку земји во регионот. Политичката ситуација и отворените прашања беа користени во медиумите за да се спречи непреченото спроведување на политичкиот договор ("Договорот од Преспа") помеѓу двете соседни земји.

Процесот на мониторинг на медиумите, исто така, може да влијае на идните инвестиции во земјата од перспектива на донаторите. Јасни препораки ќе бидат предвидени на крајот на документот. Општата јавност ќе биде краен корисник на наодите со цел да се подигне нивото на свесност и да се разбере позицијата во која сме или сме биле ставени. Исто така, од најголема важност е да се отслика нивото на медиумската писменост во земјата, кое може да покаже дали може да се разбере и препознае странското влијание. Затоа, некои специфични показатели ќе бидат подвлечени за да им служат на "ИМПЕТУС" за понатамошен развој на алатки/иницијативи за застапување. Понатамошен развој на платформа за следење може да се смета за предност доколку се развие добра мрежа меѓу различните засегнати страни во регионот.

Овој проект го анализира видот на медиумските содржини (вести, видео, изјава од Влада на РМ, соопштение за медиумите, ТВ дебати, ток-шоуа, колумни, блогови и др.) и открива какво било странско влијание врз начинот на кој беше презентирана содржината. Исто така, истражувачкиот тим на проектот ќе воспостави добри односи со различни целни групи (медиуми, новинари, академски претставници, невладини организации, студенти, службени лица) за да анализира преку дискусии, интервјуа и фокус групи за методите за разбирање на медиумите и нивната содржина. Можно влијание на дезинформацијата исто така ќе биде детектирано. Над 100 статии беа следени, а 87 медиумски содржини беа анализирани преку методот на анализа на медиумското известување. Речиси половина - 49% од анализираните

медиумски содржини беа интернет портали. Типот на содржините беа главно вести и многу мал дел од вниманието беше посветено на новинарските анализи, интервјуа, колумни и истражувачки стории.

Анализите покажаа дека многу медиумски содржини не се потпишани, т.е. без автор и се консултираат голем број експерти. Истите експерти во истите медиуми. Само мал дел од содржината вклучуваше и некои официјални документи од областа што се третираше. Многу од нив не наведоа, поврзаа или анализираа важен релевантен документ.

Исто така, методологијата на проектот вклучува голем број интервјуа со новинари, кои претставуваат директен преглед на перцепциите добиени од медиумските работници. Многу е важно да се има мислењето на професионалците за да се подигне нивото на валидитет на истражувањето. Главниот заклучок од овие интервјуа е дека "медиумите беа заложници на влијанија, политики, заговори, бесрамни бизниси со години... Со промената на моќта дојдоа само нови луѓе, старо-нови медиуми и состојбата со влијанието остана иста. Коментирањето на социјалните медиуми беше платено, како и мислењата на постовите и дополнително платениот маркетинг. Беше регистрирано кој ја става рамката на профилот на социјалните медиуми, како што е Фејсбук, за тоа дека е ЗА ЕУ, создадени беа лажни профили за поголеми платени содржини."

Целата кампања "Замисли иднина заедно", како и пред-референдумските посети на високи претставници на меѓународната заедница, можеби достигнаа контра-ефект кај граѓаните кои чувствуваа притисок да гласаат и што се случи потоа беше слабиот одзив на избирачите. Исто така, самата кампања предизвика револт и конфузија меѓу граѓаните.

Во рамките на интервјуто со професорите, како општа оцена, беше констатирано дека во истражуваниот период влијанието на странското политичко влијание на македонската внатрешнополитичка сцена беше од најголем обем во последните неколку години. Главната причина за ова се интензивираните активности на македонските власти во однос на евроатлантските процеси. Овој забележан странски интерес придонесе за промена на општата состојба во земјата. Сите интервјуирани професори се согласија дека влијанието на западноевропските држави, САД, НАТО и ЕУ е попозитивно и е во иста насока како и стратешката определба на Република Македонија, за разлика од помалку интензивното, но забележливото влијание на Русија со намерата да се блокира интеграцијата во НАТО. Влијанијата на ЕУ и НАТО се зголемија бидејќи овие организации имаат интерес за стабилизирање на Балканот.

Според студентите, во рамките на спроведените фокус-групи, поради поволната геостратешка положба, Република Македонија отсекогаш била предмет на интерес на земјите од регионот, регионот, како и големите светски сили. Тие разбираат и признаваат дека во Република Македонија во изминатите неколку години евидентно е влијанието на западните земји, членките на ЕУ и НАТО, а особено влијанието на САД од аспект на нивните геополитички интереси во однос на Република Македонија Македонија. Студентите велат дека нивните мислења се темелат на информациите добиени од медиумите, онлајн медиумите и печатените весници, како и влијанието на невладиниот сектор. Медиумите во Македонија отсекогаш биле свртени кон владата и нивните политики за известување отсекогаш зависеле од политиката на владата.

Преку презентирана хронолошка анализа на официјалните странски посети и состаноци на македонските власти, забележан е интересот на меѓународната заедница за случувањата во

Македонија во овој период. На високо политичко ниво, на меѓународната јавност ú беше ставено до знаење дека стратешките цели и аспирации поставени од независноста (членството во НАТО и ЕУ) сега станаа стратешки приоритети и на меѓународната заедница.

Координаторот на НАТО за Македонија рече дека може само да претпостави дека имало обиди за странско влијание, слично на политичкиот или медиумскиот сектор за кој има официјални податоци и податоци од јавни извори. Според неговите наоди, Националниот координатор забележал дека во Република Македонија во предреферендумскиот период има одредено странско влијание со намера да се бојкотира референдумот, а од македонските надлежни институции во соработка со партнерските служби во меѓународната заедница беше документирано во неколку случаи.

1.1 За проектот

Главната цел на проектот е да се идентификува странското влијание во медиумските содржини и да се поврзе со политичките и националните процеси и ситуации. Главната алатка што се користи е следење на презентираните и објавени информации во медиумите[1], во врска со дискурсот од националните и надворешно-политичките креатори.

Странското влијание во Република Македонија активно се зголемува и е видливо како по потпишувањето на договорите за добрососедство со Бугарија[2] и Грција[3] и напорите на новата Влада да влезе во процесот на пристапување кон НАТО и ЕУ.

Постојат сериозни индикации дека ова влијание се зголеми по поканата на НАТО добиена во јули, фазата на подготовка до референдумот за прашањето за името и ратификацијата[4] на Договорот со Грција како јасен предуслов за членство во НАТО.

Но, многу повеќе од сето ова, мора да се разбере контекстот во кој таквото влијание е многу можно и ангажирано. Истражувачот на Извештајот на Фридом хаус[5] даде краток опис за тоа: "Демократски избрана, етнички инклузивна влада се обидува да ја искорени корупцијата и другите системски злоупотреби што се влошија уште во времето на претходникот кој претрпе скандал и можно е дури и да го реши барањето за "спорот за името" со Грција што го попречува патот на земјата кон членство во ЕУ". Затоа, во такви околности и во таква средина, од клучно значење е да се мапира медиумската содржина која беше (зло)употребена за ширење на пропаганда, материјали и дезинформации за процесите кон НАТО. Од друга страна, земјата мораше да се соочи со реформските процеси во медиумите како одредница дадена од

[1] Терминот "Медиуми", како што е претставено во сегашното национално законодавство, не ги опфаќа интернет порталите, блоговите итн., не ја користиме тука законодавната дефиниција, туку фактите презентирани во извештајот IREX 2018: Број на активни изданија за печатење, радио станици, телевизиски станици, Интернет портали за вести во МК: Печатени изданија: пет дневни весници, два неделни неделни весници, 11 други периодични изданија; Радиодифузија: Еден (радио и телевизија) со пет телевизиски канали и три радио канали; Телевизиски станици: Пет национални радиодифузери, четири национални кабловски телевизиски емитувачи; пет национални телевизиски емитувачи; 21 регионални телевизиски емитувачи DVB-T; 22 локални кабловски телевизиски емитувачи; Радио станици: Четири национални радио станици; 17 регионални радио станици; 48 локални радио станици; една непрофитна (студентска) радиостаница; Интернет портали за вести: Помеѓу 80 и 100 вести и мислења од одредена важност.

[2] 01.08.2017

[3] 17.06.2018

[4] Претседателот на државата не го потпиша Законот за ратификација на Договорот, иако во Собранието беше изгласан со 69 гласови „за“ и ниеден глас „против“ или „воздржан“.

[5] Valentina Duhanaj, “The following countries are among those that may be approaching important turning points in their democratic trajectory”, according to the latest Freedom in the World report, 12.02.2018 https://freedomhouse.org/blog/10-countries-watch-2018

Извештајот на ЕУ за напредокот на земјата. Во таа смисла, екосистемот на медиумските платформи работеше со големи предизвици, законодавни празнини и отворени прашања, па затоа можеше лесно да се влијае од странство. Исто така нови преговори меѓу Владата и медиумите беа отворени во сферата на процесите на медиумски реформи. Сепак, никој не сакаше да биде ставен во ситуација за да ги расчисти работите во медиумскиот екосистем во тој период.

1.2. Иновативност

Главната сила на овој проект е тоа што е прво истражување од ваков вид, досега не постои јавно достапен документ кој го анализира страното влијание врз процесите на интеграција во ЕУ / НАТО во медиумските содржини. Иако во општата јавност постои свест за постоењето на ова странско влијание и се препознава како фактор на важност, сепак, не постои изразен напор и определба во академискиот или невладиниот сектор да започнат проверка на фактите и да ја анализираат оваа појава подлабоко. Самото истражување ќе биде корисно за владините услуги, влијанието на донаторите, институциите кои работат на интеграцијата во ЕУ и процесите на НАТО, безбедносните аспекти, развојот на алатки за меѓународни односи и надворешна дипломатија, но и за медиумите и новинарите, кои ќе се соочат со лажно известување и сериозноста на лажна вест како пропаганда кон безбедноста на земјата и благосостојбата на нејзините граѓани.

На крајот, преку поддршка на овој проект, се формира организација базирана на грантови со цел да се истражат овие прашања и мониторинг на доброто управување, кои ќе донесат оправдани иницијативи за застапување и политички документи поврзани со темите на национална / регионална безбедност и влијанието на медиумите врз него.

1.3 Одржливост

Реализираните фокус групи со студенти и медиумски професионалци значат потенцијална одржливост за да се формираат односи и да се подигне свеста за покриеното прашање. Исто така, предвидено е, надвор од опфатот на проектот, да се организираат две предавања на Факултетот за безбедносни науки. Презентацијата пред студентите ќе се смета за едукативна обука и алатка за препознавање на дезинформации во медиумите.

Доколку е можно, постои идеја да се развие понатаму како онлајн платформа за учење, каде што ќе се спроведува континуирано следење на содржини, градење на капацитетите на новинарите и обука на учениците за следење на медиумите и странско влијание. Исто така, во иднина претставниците на бизнис-комората ќе бидат поканети на интервјуа за да им се презентираат наодите од истражувањето, обидувајќи се да се постигне евентуална одржлива соработка со нив со цел да ја разберат врската помеѓу стабилниот и безбедниот регион и економскиот раст.

1.4. Методологија

Неколку истражувачки методи се применети за да се добијат податоци и информации во врска со предметот на истражување за да се провери хипотетичката рамка.

Методот на анализа на медиумските содржини мониторирани на дневна основа - за целите на овој метод се користеше агрегатор на вести www.time.mk. Тоа ја организира медиумската содржина, така што содржината од различни извори за еден ист настан се појавува во една група - "кластер". Тоа во моментов вклучува статии од повеќе од 100 извори на вести. Медиумските содржини беа филтрирани преку www.time.mk во периодот од 11.07 до 30.09.2018 година, според неколку клучни зборови (НАТО, ЕУ, интеграција, Северна Македонија, Преспански договор, САД, Русија, странско влијание, Референдум, Грција итн.) дадени на транскрипција на македонски јазик.

Притоа, голем број на содржини беа истакнати од интернет агрегаторот, оние кои често се повторуваа, бидејќи медиумите ги земаат едни од други и ги реобјавуваат. Истражувачите ги распределуваа содржините што првично беа објавени со цел да се идентификува основната (оригинална) содржина , т.е изворот, а потоа се следеше процесот на повторно објавување.

Исто така, мониторингот на медиумите беше спроведуван на дневна основа, внимателно следејќи ги темите, насловите и написите објавени во корелација со темата.

Беа спроведени интервјуа со универзитетски професори - разговор со професори од областа на безбедноста, политичките науки, меѓународните односи и правото, со цел да се добијат научни сознанија и перцепции за странското влијание врз медиумското известување и демаркација со реалната ситуација со НАТО / Процес на пристапување во ЕУ во Република Македонија.

Интервјуа со новинари - отворени разговори со новинарите од поголемите медиуми во Република Македонија кои ги покриваат домашната и меѓународната политика за да се добијат информации за нивните перцепции за странското влијание врз нивното известување и уредувачката политика на медиумите за кои работат.

Беше спроведено писмено интервју со Националниот координатор за НАТО за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО, д-р Стево Пендаровски, со цел да се обезбеди релевантноста на истражувањето и да се утврди националната позиција во однос на прашањата што се разработени во оваа студија.

Фокус група со студенти - дискусии со студенти од областа на безбедноста, правото, меѓународните односи и политичките науки за да се видат нивните ставови, мислења и перцепции за процесот на пристапување во ЕУ / НАТО, начинот на медиумското известување и идентификување на странското влијание во целокупниот процес.

На крајот од истражувањето има дадено хронолошки преглед и анализа на официјални посети - преглед на сите официјални посети на Владата на Република Македонија и посети и учество на македонските државни органи на официјални настани организирани од меѓународни организации и други земји.

2. Историјат

Имено, веднаш по потпишувањето на Договорот од Пржино[6], земјата беше водена кон реформските процеси во неколку области; Европската Комисија ги подготви итните реформски приоритети за Македонија[7] во областа на владеењето на правото, деполитизацијата на јавната администрација, слободата на изразување и изборните реформи. Итни реформски приоритети (ИРП) е документ кој се базира на Извештајот на тимот на експерти предводен од Рајнхард Прибе[8]. Тој е поделен на пет поглавја: Владеење на правото и судството; Деполитизација на јавната администрација; Изборни реформи; Спроведување на препораките на Анкетната комисија за настаните од 24-ти декември; Медиуми: слобода на изразување. Во согласност со преговорите за постигнување на Договорот во Пржино, но експлицитно со реформските приоритети, реформите во областа на медиумите и слободата на изразување се суштински за развој на транспарентна, демократска и слободна влада во земјата. Особено, реформите во "Медиуми: Слобода на изразување" имаат за цел да постигнат напредок и да ги решат тешкотиите во четири области: јавниот радиодифузен сервис, владиното рекламирање, пристап до информации и клевета.

2.1 Медиумски контекст

Важноста на медиумските реформи и слободата на изразување беше препозната од актуелната влада, која предвидуваше мерки и активности во оваа област во својата програма (2017-2020)[9], како и во рамките на владиниот план "3-6-9"[10]. Беше издадена јасна препорака: „Медиумите треба да ја извршуваат својата задача, да ја информираат јавноста без никаков притисок или директно или индиректно мешање од јавните власти. Една од препораките е дека „сите медиуми мора да бидат ослободени од политички притисок без мешање или заплашување. Медиумите играат особено важна улога во ситуации на политичка криза. Во јавен интерес, нивната задача е да ги открие можните недостатоци во функционирањето на една држава или општество. Затоа, јавните тела треба да се воздржат од обесхрабрување на медиумите за извршување на нивниот мандат ."[11]

На почетокот споменавме дека е важно да се знае контекстот, така што мерењата на Европската радиодифузна унија[12] покажаа низок степен на доверба во регионот и тенденција за намалување во некои земји, како што е наведено од истражувањето од 2017 година.

---

[6] Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, Skopje, 29.06.2015 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/newsfiles/20150619_agreement.pdf

[7] Urgent Reform Priorities for the Former Yugoslav Republic of Macedonia, June 2015, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

[8] Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/newsfiles/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

[9] Програма на Владата на Република Македонија за 2017 (Јуни-Декември), http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Programa_Vlada_RM_Juni_Dekemvri_2017.pdf

[10] План за итни реформски приоритети "3-6-9", http://vlada.mk/plan-3-6-9

[11] Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

[12] European Broadcasting Union, Trust in media 2018, Report, 27.02.2018, https://www.ebu.ch/publications/trust-in-media-2018

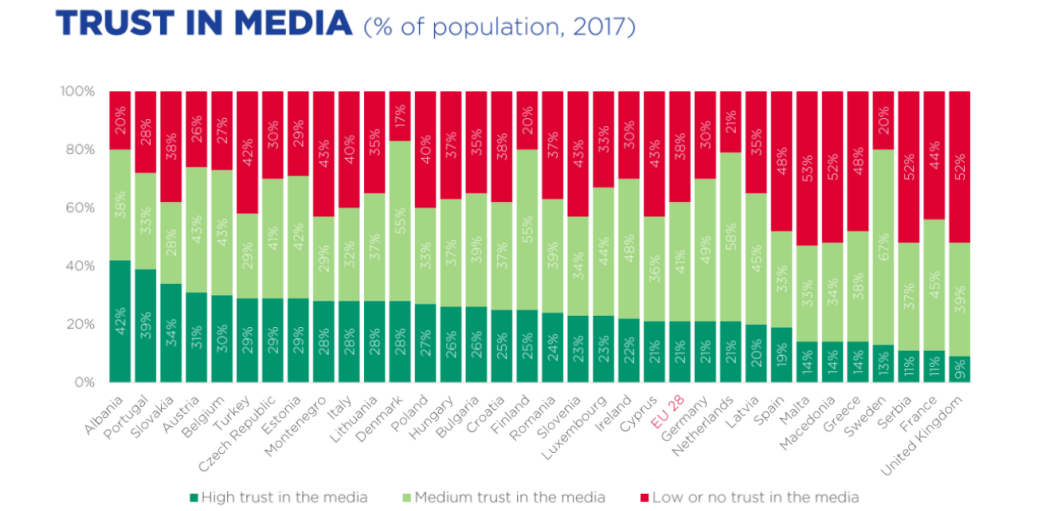

- When asked about the general level of trust in media, Albania has the largest proportion of citizens with high trust levels.
- In Denmark, Finland, Sweden and Albania, 20% or less of the population have no trust in media.
- In Malta, Macedonia, Serbia and the UK, the majority of the population do not trust the media.

Извор: ЕБУ базиран на Евробарометар,
Медиумска разузнавачка служба - доверба во медиумите 2018

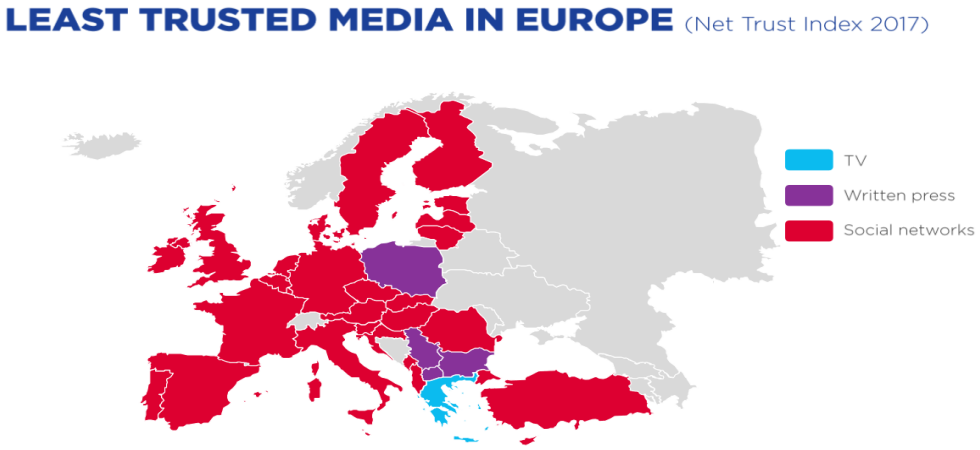

- Social networks are the least trusted media in 28 out of 33 of the countries surveyed (85%).
- Poland, Serbia, Macedonia and Bulgaria trust the written press the least, while Greece has least trust in TV.

Извор: ЕБУ базиран на Евробарометер 88,
Медиумска разузнавачка служба - доверба во медиумите 2018

Иако ваквите истражувања покажуваат зголемување на медиумските случувања, сепак останува перцепцијата во јавноста дека странското влијание навлезе и влијаело на процесот. Дали беше добро подготвена средина за тоа да се случи?!

Во друг извештај[13] во согласност со Индексот на одржливост на медиумите за 2018 година[14] - "Македонија (и Црна Гора) забележа најголем пораст оваа година, во споредба со 2017 година. Подобрувањето на целите оваа година за македонскиот медиумски сектор може да се припише на политичките промени кои им даваат приоритет на медиумите во демократските реформи. Иако подобрувањето на резултатите на Црна Гора покажува ветувачки напредок и го става во категоријата Блиска одржливост, слабостите во медиумскиот сектор во земјата вклучуваат ниско генерирање на приходи, намалени можности за професионален развој, политички предрасуди и слабо почитување на професионалните стандарди ".

Овој извештај го става екосистемот на македонските медиуми во неодржливите мешани системи, што се толкува како: "Земјата минимално ги исполнува целите, со сегменти на правниот систем и владата спротивно на слободниот медиумски систем. Очигледниот напредок во застапувањето на слободата на печатот, зголемениот професионализам и новите медиумски бизниси може да бидат премногу неодамнешни за да се суди за одржливоста. "

Ова додава уште едно парче во мозаикот за развој на медиумите во земјата и разбирање на позицијата на медиумите и новинарите. Иако беше забележан значителен пораст во исполнувањето на професионалните стандарди и "постои мноштво прифатливи јавни и приватни извори на вести (на пример, печатење, емитување, интернет)", сепак, во рамки на самиот процес, кој доаѓа од 11-ти јули до 30-ти септември останаа застарени, отфрлени од професионалните медиумски стандарди.

Уназадувањето на реформите во медиумите беше признаено и во Годишниот извештај на Здружението на новинари на Македонија за 2018 година[15], при што: "Во 2018 година, не само што немало подобрување на медиумското законодавство, туку напротив имаше и одреден неуспех, додавајќи дека за време на летните одмори, без никаква расправа и сосема нетранспарентно, Владата ги усвои измените и дополнувањата на Изборниот законик и Законот за финансирање на политичките партии. Овие измени им овозможија на парламентарните партии да потрошат јавни пари за финансирање на медиумската политичка пропаганда за време на изборната кампања и референдумите ". Според ЗНМ, ваквите промени ќе имаат негативно влијание врз слободата на медиумите, бидејќи тоа е претходник на враќањето на владините огласи, со кои претходната влада ги купила медиумите и влијаела врз нивната уредувачка политика. Во ваков контекст, сосема е јасно дека на референдумскиот процес му е потребен јасен пат кон медиумско покривање и владините чекори обезбедија сигурно правно опкружување. Не е ни чудо што сите овие амандмани се случија непосредно пред почетокот на кампањата, т.е кон крајот на август и септември, пред Референдумот.

[13] Media Sustainability Index, The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia, 2018, https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/media-sustainability-index-europe-eurasia-2018-full.pdf

[14] Media Sustainability Index (MSI) Explorer, The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia (2001-2018) https://www.mediasustainabilityindex.org/

[15] Regional platform for advocating media freedom and journalists safety, http://safejournalists.net/mk/news-2/

2.2 "Договорот од Преспа" – Студиски случај за добрососедска соработка или опасна приказна?

Во ова прашање се наоѓа долга историја на прашањето за името[16]. И неизбежно е да се има само еден одговор, кој ќе биде видлив само по неколку години. Историјата ќе зборува за тоа дали е направена историја тој ден или не. Дали тоа ќе го отслика стравот од територијални претензии и ќе ја промени картата на Европа или ќе донесе дополнителна неизвесност помеѓу граничните линии на две соседни земји.

Имаше силни одгласи на засегнатите страни од различни сектори, експерти, земји[17] и синдикати кои дадоа размислување за ова прашање. Некои од нив го поздравија со отворени раце; други беа скептични и негативни[18] во однос на самиот процес или политичката подготвеност и одлучност од двете страни.

Грчкиот медиум http://www.ekathimerini.com/ беше прв што го објави Договорот од Преспа преку интернет[19], англиската верзија, од каде македонските медиуми објавија и насочуваа како извор. Зошто беше одлучено грчки медиум прв да го објави тоа, можеме само да шпекулираме дека е договорено меѓу двете страни, под претпоставка дека тоа ќе донесе помала штета на самиот процес во Република Македонија. Беа презентирани разни дезинформации, различни медиуми ги одложуваа придобивките од Договорот и се залагаа за негативност и погрешно толкување. Во тој период се развија нови медиуми и онлајн портали, особено со името на Македонија во нивниот наслов, како одраз на јасна националистичка позиција во содржината[20]. Сите беа високо фокусирани кон традиционалните вредности, религиозните верувања, и сите не го поддржаа Договорот, презентирајќи збунувачки толкувања на различни одредби од Договорот. Таквите предизвикаа многу повеќе штета во процесот од сè друго, објавувајќи лажни информации за Договорот, објавувајќи страв кон јавноста дека една нација ќе исчезне. Таквата содржина беше споделена на социјалните медиуми, главно, мислејќи и цитирајќи ги медиумите. И доста долг период прашањето остана само на социјалните медиуми. Немаше владини напори да го објаснат тоа или да покажат јасен опис на истото.

Тоа беше доволно јасно, но многу посетено и читано од поширокатa јавност. Неколку анкети беа објавени на портали / веб-страници каде што се поставуваше прашањето: Дали сте за или против промената на името на земјата. Резултатите од истражувањето беа јавно достапни и се менуваа секојдневно.

Во тоа време странските медиуми беа повеќе фокусирани на темата "Грција ги истера руските дипломати во врска со договорот со ПЈР Македонија"[21], или обидувајќи се да објасни

---

[16] Hellena Smith, Macedonia changes name, ending bitter dispute with Greece, The Guardian, International Edition, 17.06.2018, https://www.theguardian.com/world/2018/jun/17/macedonia-greece-dispute-name-accord-prespa

[17] Silvana Kochovska, Nimetz: Prespa Agrreement is very important for the region and relations between Athens and Skopje, MIA, 13.12.2018, https://mia.mk/2018/12/nimetz-prespa-agreement-is-very-important-for-the-region-and-relations-between-athens-and-skopje/?lang=en

[18] Prespa: A dangerous agreement, European Free Alliance, 20.06.2018, http://www.e-f-a.org/news-single-view/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1146&cHash=c2ceb9a9d416366f2d8e70e26630e108

[19] Agreement, Final Agrreement for the Settlement of the Differences as Described in the United Nations Security Council Resolution 817 (1993) and 845 (1993), the Termination of the Interim Accord of 1995, and the Establishment of a Strategic Partnership between the Parties, http://www.ekathimerini.com/resources/article-files/aggliko-1.pdf

[20] Prespa agreement explained simplified, part1, https://vmacedonia.com/politics/opinions/prespaagreement-explained-simplifiedpart1.html

[21] Euronews, Greece to 'expel Russian diplomats' over FYRMacedonia deal, 11.07.2018, https://youtu.be/7cv_e83_4Ps

зошто Грција ја обвини Русија за мешање околу ова прашање или за историјата на прашањето за името[22]. Во извештајниот период четворица руски дипломати беа протерани од Грција откако доказите откриле дека Русија се обидува да го поттикне противењето на историскиот договор меѓу Грција и Македонија, кој најверојатно ќе го отвори патот за членството на Македонија во НАТО и го ослабува влијанието на Русија на Западен Балкан. Грција протера двајца руски дипломати и забрани влез за двајца други.[23]

Кремљ го обвини Вашингтон дека е зад одлуката на грчката влада да ги протера руските дипломати кои наводно се обиделе да го попречат договорот за решавање на спорот околу името со соседна Македонија. Во соопштението руското Министерство за надворешни работи соопшти дека Вашингтон се крие зад антируската одлука на грчката влада.[24]

Но, "невидениот потег" како што беше опишан, беше жешка тема за која претставниците на надворешни односи се обидоа да го задржат тема од низок профил, иако Москва веднаш реагираше. Во сите овие странски медиуми кои детално го следеа прашањето, беше многу интересно да се забележи делот за коментари во статиите, објавени на овие теми, кои ги опфаќаат НАТО/Грција со Македонија. Во сите нив имаше два вида дискурс: или коментари дека стравуваат оти Грција повторно ќе ги напише/измени учебниците по историја и училишната програма на Македонија, според Преспанскиот договор и нацијата ќе исчезне, или пак коментари со кои се брани Русија бидејќи нема никаква врска со ова, туку дека Грција се обидува да ја измами својата нација за гневот на десното крило во земјата. Беше јасно дека повеќето од коментарите не се во корист на Преспанскиот договор, ниту во реално време се загрижени за процесот. Видот на дискурсот во делот за коментари има за цел или да пропагира страв и лоши сценарија или да ја брани Руската позиција.

Што се однесува до странските влијанија, мора да се знае дека со години Русија работела да добие влијание во Југоисточна Европа и сака да ги обесхрабри земјите од Западен Балкан - Албанија, Босна, Македонија, Црна Гора, Косово и Србија - да се приклучат на НАТО, но исто така се обидува да ги одврати од пристапувањето во ЕУ[25]. 2018 година беше напорна година за кампањата за дезинформација на про-Кремљ, при што руските тролови и медиумите напорно работеа на ширење на невистини за сè поголем број прашања.[26]

Голем залог е регионот со овој процес. Грчкиот весник Катимерини постојано презентираше статии од руското мешање. Според грчките медиуми, дипломатите се обидуваат да ги поттикнат локалните власти да ги поддржат уличните протести нудејќи мито. Истото се случува и на улиците пред Собранието на Република Македонија[27]. Само неколку медиуми во Македонија ја објавија изјавата на Министерот за внатрешни работи за прогласување на такви факти за вмешаноста и плаќањата на Русија. "Овие исплати беа направени на повеќе од

[22] Emmanuelle Rousseau's Blog, "Ending the Name Dispute: Greece and (North) Macedonia finally overcoming their ancient heritage rivalry? What comes next?", Russian International Affairs Council, 01.07.2018, http://russiancouncil.ru/en/blogs/emmanuelle-rousseau/34254/?sphrase_id=23856553

[23] Patrick Wintour, Greece to expel Russian diplomats over alleged Macedonia interference, 11.07.2018, https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/greece-to-expel-russian-diplomats-over-alleged-macedonia-interference

[24] Sarantis Michalopoulos, US-Russia tensions escalate over Greece, Macedonia name deal, 13.07.2018, https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/us-russia-tensions-escalate-over-greece-macedonia-name-deal/

[25] Dusan Stojanovic, EU and Russia vie for influence in volatile Balkans region, 24.02.2018, https://www.defensenews.com/global/europe/2018/02/24/eu-and-russia-vie-for-influence-in-volatile-balkans-region/

[26] FOW, News and analyses, 27.12.2018, "2018 in Figures", https://euvsdisinfo.eu/2018-in-figures/

[27] Lester Feder, Macedonia Suspects A Greek-Russian Billionaire Paid For Violent Protests To Prevent It From Joining NATO, 16.07.2018, https://www.buzzfeednews.com/article/lesterfeder/macedonia-russia-nato

десетина македонски политичари од разни партии, членови на неодамна основани радикални националистички организации и фудбалски хулигани од Клубот „Вардар“ кои учествуваа во последните немири."[28] Другите медиуми се обидоа да ја намалат валидноста на изјавата, но клеветата и изјавите најчесто беа споделувани на социјалните медиуми.

Според Марк Галеоти[29] од Центарот за европска безбедност, напливот на растечката серија на притисоци на Балканот, како и вниманието на секретарот на рускиот Совет за безбедност, Николај Патрушев - кој го презеде регионот како посебна одговорност - сугерира дека 2018 година ќе го види почетокот на обновената руска кампања на Балканот. Русија гледа на Балканот како бојно поле во својата "политичка војна", делумно за да го компензира својот мешан успех со "активни мерки" во Европа. Русија се обидува да создаде одвлекување на вниманието и потенцијално пазарење со ЕУ, особено затоа што овој притисок се совпаѓа со обновеното внимание на ЕУ кон регионот. Целта не е да се наметне авторитетот во регионот само поради искористување и зголемување на постојните тензии. Според руското мислење, пристапот на ЕУ кон Западен Балкан не е ниту сериозен ниту систематски, па така ú нуди на Москва можности за да создаде цврста онова.

Откако Црна Гора се приклучи кон НАТО, новата македонска влада изрази силен став кон пристапувањето во НАТО, но исто така ја зема предвид и реакцијата на Русија. Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, рече дека членството во ЕУ и НАТО е единствениот можен избор за Скопје и дека очекува силна реакција на Русија кога станува збор за македонските аспирации за членство во Алијансата[30]. Кога станува збор за земјите од Западен Балкан кои претендираат да влезат во ЕУ или НАТО, постојат приказни за обидите на Русија да го спречат регионот од интеграција. Според документите добиени од Проектот за известување за организиран криминал и корупција (OCCRP), целта на Кремљ е да ги спречи земјите од Западен Балкан да се приклучат кон НАТО и да ги одвои од западното влијание.[31]

Русија во голема мера ја изгуби својата борба за влијание на Балканот: девет од 12-те земји во регионот (плус Косово, кое не е членка на ОН) се во НАТО, а сите балкански држави се се стремат да бидат членки во Европската унија. И сепак, Кремљ нема да се откаже и изгледа дека води не толку тајна војна против договорот меѓу Грција и Поранешната Југословенска Република Македонија, со кој се отстранува една од последните пречки за европската интеграција на регионот. Русија го негира секое вмешување во Македонија, и покрај изјавата дека членството во НАТО не е во интерес на балканската држава.[32]

---

[28] Saska Cvetkovska, Russian Businessman Behind Unrest in Macedonia, Organized Crime Corruption Reporting Project, 16.07.2018, https://www.occrp.org/en/28-ccwatch/cc-watch-indepth/8329-russian-businessman-behind-unrest-in-macedonia

[29] Mark Galeotti, Do the Western Balkans face a coming Russian storm?, Policy Brief, 04.04.2018, https://www.ecfr.eu/publications/summary/do_the_western_balkans_face_a_coming_russian_storm

[30] Интервју за Црногорското радио Антена М на 12.11.2017, во: BalkanInsider, Report on Russion Influence in Kosovo and Macedonia, 14.11.2017, https://www.balkaninsider.com/reports-on-russian-influence-in-kosovo-and-macedonia/

[31] И покрај тоа, Македонија е партнер со западот уште од нејзиното осамостојување. Русија го зголеми нејзиното влијание во државата во последните години. „Преку користење на мерки и методи од т.н. „мека моќ“, како дел од стратегијата на Руската Федерација за Балканот, целта е да се изолира државата од влијанието од запад“, се посочува во протечен документ во јавноста, како и тоа дека Русија го зголеми културниот пристап во државата, преку туркање на идејата за „пан-славистички“ идентитет и заедничка православна христијанска вера. Vuk Velebit, Russian influence in Macedonia: A credible threat?, 14.11.2017, https://europeanwesternbalkans.com/2017/11/14/russian-influence-macedonia-credible-threat/

[32] Leonid Bershidsky, Putin Has Lost His Influence in the Balkans, 18.07.2018, https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-07-18/russia-has-lost-influence-in-balkans-but-it-still-sows-trouble

Друг пример на зголемено влијание е воспоставувањето почесни конзулати во Битола и Охрид и зголемени движења и инвестиции во таа област, градење на споменици. Исто така, Руската амбасада во земјата управува со воспоставување на многу "пријателски здруженија" меѓу Македонија и Русија во земјата, како и отворање на руски културен центар во Скопје и спонзорство на цркви со руски стил низ целата земја, пишуваат документите. Русија ги користи домашните вести како пропаганда што е предвидлива, примитивна и содржи јаз меѓу она што го известува и реалноста. Исто така има и некои српски веб-страници (Правда, Васеленска, Вебтрибјун) кои служат како извор на руска пропаганда во целиот регион. Србија се смета за руска пропагандна база на Балканот. Голем број написи за руската пропаганда беа објавени за време и по политичката криза во Македонија.[33]

Високи руски советници на претседателот Владимир Путин[34] неодамна (март 2018 година) останаа во Македонија во новата националистичка партија во Скопје, и ова се смета за обид да се прошири руското влијание во оваа балканска земја. Претходните години тие го шириа руското влијание во Црна Гора и Србија, преку широк спектар на преземени дејства. Тие изразија дека Русија не ја попречува Македонија и не се меша во својот избор ако сака да стане дел од НАТО, но дека Запад не е добра опција за Македонија.

Сепак, Договорот од Преспа беше ратификуван од македонскиот Парламент[35], бидејќи претседателот на државата одби да го потпише договорот што го опиша како "катастрофа". Претседателот Иванов рече дека "нема мандат да го потпише договорот", кој "го наруши Уставот на Македонија и ја направи Македонија зависна од трета страна, односно од Грција ".[36]

Претседателот на Владата, Зоран Заев, кој зборуваше на Самитот на НАТО во Брисел во јули 2018 година[37], посочи дека е свесен дека Русија е зад некои од протестите надвор од Парламентот, но рече дека неговата земја нема да бара конфликт. "Ние сме мала земја. Сакаме да градиме пријателство со сите. Нема алтернатива освен членството во НАТО ", рече тој.[38]

2.3 Поканата од НАТО

На 11 јули 2018 година, на Република Македонија ѝ беше дадена покана за НАТО. Како што посочи претседателот на Владата во својот говор во Брисел: "... членството во НАТО ќе ја консолидира демократијата, ќе ја зголеми стабилноста и безбедноста во регионот и ќе служи како позитивен пример за земјите од Западен Балкан". Големи очекувања беа дадени во јавноста и многу позитивна медиумска содржина.

Сите национални медиуми известија за веста, без пристрасност или додавање на дополнителен тон на наведеното. Тоа беше покриено на меѓународно ниво, одекнуваше со

[33] Vuk Velebit, Russian influence in Macedonia: A credible threat?, 14.11.2017, https://europeanwesternbalkans.com/2017/11/14/russian-influence-macedonia-credible-threat/

[34] Oculus News, Russian efforts to influence Macedonia, 08.03.2018, http://www.ocnal.com/2018/03/russian-efforts-to-influence-macedonia.html

[35] Macedonian Parliament ratifies country name deal, 20.06.2018, http://rs.n1info.com/English/NEWS/a397808/Macedonia-Parliamnet-ratifies-new-county-s-name.html

[36] Ivana Sekularac, Macedonian President Refuses to Sign 'Criminal' Law to Change Country's Name, Reuters, 26.06.2018, https://www.reuters.com/article/us-macedonia-greece-name/macedonian-president-refuses-to-sign-law-on-countrys-name-change-idUSKBN1JM0W2?feedType=RSS%3C/div%3E%3C/body%3E%3C/html%3E

[37] Говор на Претседателот на Македонската влада, г-дин Зоран Заев https://vlada.mk/node/15181

[38] Patrick Wintour, Greece to expel Russian diplomats over alleged Macedonia interference, 11.07.2018, https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/greece-to-expel-russian-diplomats-over-alleged-macedonia-interference

големо ехо. Меѓутоа, во тој период имаше неколку провокации од различни засегнати страни: Кнут Флекенштајн[39], пратеник во Европскиот парламент, им честиташе на "Северните Македонци", за што се извини потоа, што предизвика голема загриженост во социјалните медиуми и беше искористено од страна на противниците во медиумите, но знаејќи дека бил вклучен во работната група од Европскиот Парламент за поддршка на Собранието на Република Македонија во 2017 година, за да се задржи процесот на соработка и дијалог во Собранието, ова не е нешто што може да се каже дека тој не бил свесен или немал поим што пишува во Преспанскиот договор. Беше јасно дека е мерење пулс во тоа време. Исто така, странските медиуми објавија приказни за македонските спортски играчи како северни Македонци. "Но, ова беше јасна лажна вест, кога се обративме кон Спортската Федерација тие рекоа дека е фабрикувана", рече министерот за одбрана на Република Македонија.[40]

Веднаш по големата покана, висок претставник на НАТО[41] беше во посета на Македонија за да се започнат техничките преговори и разговорите за пристап со претставниците на земјата. Ова беше нагласено во медиумите и се сметаше за јасен пораст во поддршката. Моментумот во медиумите беше врз Координаторот на НАТО на Република Македонија.

2.4 Референдумот

На 30 септември, граѓаните на Република Македонија гласаа на историски референдум. Изборот пред нив беше јасен: да се измени името на земјата, како што е утврдено во договорот постигнат со Грција, а со тоа и да ја зацврсти иднината на Македонија во Европа; или да одбијат да го сторат тоа, и да ризикуваат да се вратат назад во мочуриштето на балканските етнички судири и да го заостанат политичкиот и економскиот развој за најмалку уште една генерација. Русија очајно го сака второто. Зошто? Бидејќи македонското отфрлање на референдумот значи дека Македонија и понатаму ќе биде блокирана од влезот во Европската унија и НАТО. Тоа значи понатамошен напредок на Балканот - како што договорот за меѓусебно признавање на Србија и Косово - ќе биде помалку веројатно да се случи. И тоа значи дека ЕУ и НАТО ќе останат внатрешни и затворени во рамките на сегашните граници, наместо да бидат посигурни и отворени кон надвор.[42]

И покрај тоа што беше поздравено и со голем одглас од претставниците на ЕУ во процесот[43], референдумот не беше успешен. "Референдумот е неуспешен, бидејќи цензусот не е исполнет како еден од условите во Законот", заклучи Државната изборна комисија. Иако над 90 отсто од гласачите кои излегоа на референдумот рекоа "ДА" на прашањето "Дали сте за членство во ЕУ и НАТО со прифаќање на Договорот меѓу Република Македонија и Република

[39] Кнут Флекенштајн е пратеник во Европкиот Парламент од Групата на Прогресивната Алијанса на Социјалистите и Демократите, http://www.europarl.europa.eu/meps/en/96840/KNUT_FLECKENSTEIN/home
[40] Изјава дадена во радио емисија https://www.youtube.com/watch?v=Ebxg2FOEjdg
[41] МКД, Пендаровски-Мекки, Македонија ги почна претпристапните преговори за членство во НАТО, 25.07.2018, Џејмс Мекки е од Секторот за евроатлантски и глобални партнерства, НАТО генералштаб, 25.07.2018, https://www.mkd.mk/makedonija/politika/pendarovski-mekki-makedonija-gi-pochna-pretpristapnite-pregovori-za-chlenstvo-vo
[42] Kurt Volker, Don't Let Russia Get Its Way in Macedonia, 28.09.2018, https://foreignpolicy.com/2018/09/28/dont-let-russia-get-its-way-in-macedonia/
[43] https://twitter.com/JHahnEU/status/1046472062678773760

Грција", недоволниот одзив значи дека одлуката не е донесена, што значи дека 36,9 отсто од регистрираните гласачи гласаа на вчерашниот референдум, или само 666.743 гласачи.[44]

Ако се вратиме наназад, пак, во јули владата намали 3,5 милиони евра од буџетот на министерствата, кога пратениците на 30 јули 2018 година, покрај Одлуката за распишување референдум за името, изгласаа и Предлог-одлука за прераспределба на средствата помеѓу буџетските корисници на централната власт, владата и фондовите, кои ги одредуваат парите за спроведување на референдумот[45]. Ова исто така значеше дека покрај планот за промовирање на владата на централно ниво, Парламентот ќе има поголема улога во кампањата за референдумот. Дали ова беше резервен план, за пратениците и за Собранието, ако референдумот не успее, сé додека не заврши конечниот договор на 11 јануари 2019 година ?!

Сепак, беше договорено да се промовира на медиумите за максимум од 9 минути за 1-часовна медиумска програма во реално време. Но, медиумскиот регулатор отвори дилема: дали овие 9 минути треба подеднакво да бидат застапени на оние кои се ЗА и оние кои се ПРОТИВ, бидејќи тоа би била правилна распределба на пари од кампањата на Парламентот. Тоа предизвика голема дебата во медиумите. "Радиодифузерите треба да создадат еднакви услови за пристапот на засегнатите страни на референдумот кон формите на платената јавна пропаганда - рекламни спотови, соопштенија, музички видеа кои делуваат како химни на заинтересираните страни за референдумот кој се емитува за паричен надоместок. Вкупно 9 минути за платена јавна пропаганда треба да се подели на две еднакви половини од 4 минути и 30 секунди, по еден за субјектите кои ќе агитираат "ЗА", а другиот за субјектите што ќе агитираат на референдумското прашање "Против", изјавија од страна на Агенцијата за аудио, аудио-визуелни медиумски услуги."[46] Но, големата дилема се прошири кога се сфати дека нема никој ПРОТИВ, но всушност постојат луѓе/партии кои промовираат бојкот на референдумот, што не беше исто со гласањето ПРОТИВ.

Периодот пред референдумот беше обележан со кампања поддржана од ЕУ. "Европската унија објави кампања која ветува 150 милиони евра помош за општините во Македонија во текот на следните четири години. Од 1-ви септември, амбасадорите на земјите-членки на ЕУ ќе одат од општина во општина за да се сретнат со граѓаните, кои ќе ги презентираат придобивките од членството на Македонија во Европската унија. Кампањата ја спроведува Делегацијата на ЕУ во Македонија под името "Замисли иднина заедно". Ова се случува во пресрет на референдумот на 30 септември."[47] Самата кампања ја вклучи Делегацијата на претставници на ЕУ и владини претставници/Претседателот на Владата и други, вклучувајќи ги и претставниците на невладиниот сектор кои го поддржуваат овој процес. Како што беше дискутирано со некои новинари, ова се сметаше за "една голема забава за истите луѓе", бидејќи публиката не беше од општа јавност или обични граѓани, туку места каде што луѓето беа

[44] Билјана Божиновска, ДИК: Референдумот неуспешен, излезноста 36,9 отсто, 01.10.2018, https://alfa.mk/%d0%b4%d0%b8%d0%ba-%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%83%d0%bc%d0%be%d1%82-%d0%bd%d0%b5%d1%83%d1%81%d0%bf%d0%b5%d1%88%d0%b5%d0%bd-%d0%b8%d0%b7%d0%bb%d0%b5%d0%b7%d0%bd%d0%be%d1%81/

[45] Нетпрес, Колку пари „исцица“ референдумот од граѓаните?, 03.10.2018, https://netpress.com.mk/kolku-pari-iscica-referendumot-od-graganite/

[46] Фуркан Салиу, АВМУ со незаконско решение? ДИК: само Собранието има ексклузивно време за рекламирање, 20.08.2018, https://tv21.tv/mk/avmu-so-nezakonsko-reshenie-dik-samo-s/

[47] СДК, ЕУ почна кампања за референдумот: Најава за помош од 150 милиони евра за општините, https://sdk.mk/index.php/makedonija/eu-pochna-kampana-za-referendumot-najava-za-pomosh-od-150-milioni-evra-za-opshtinite/

присутни со претходно доставена покана. Агендата на овие разговори повторно се сметаше за промоција на владата, а не за објаснување на придобивките од членството во ЕУ.

3. Наоди од истражувањето

3.1 Анализа на медиумското известување

Преку методот на анализа на медиумското известување вкупно беа анализирани 87 медиумски содржини со користење на принципите за лажни вести. Од графиконот бр. 1, може да се констатира дека најголемиот број (половина - 49%) од медиумите од кои беа анализирани содржините, беа интернет порталите (43 содржини), потоа следеа дневните весници (11 содржини или 13%), радио станиците и блоговите (по 10 содржини или по 11%), телевизиските станици (7 содржини или 8%) и неделниците (3 содржини или 3%).

Притоа, медиумите чии содржини беа анализирани се следните: Радио Слободна Европа (slobodnaevropa.mk) и Нова Македонија (novamakedonija.com.mk) со по 7 содржини, Фактор (factor.mk) со 6, МКД (mkd.mk) и Независен весник (nezavisen.mk) со по 5, МИА (mia.mk), Канал 5 (kanal5.com.mk), Макфакс (makfax.com.mk) и Пресс24 (press24.mk) со по 4, А1Он (a1on.mk), Вечер (vecer.mk), Дојче Веле (dw.com), Република (republika.mk) и Фокус (fokus.mk) со по 3, 1ТВ (1tv.mk), Еврољуз (euronews.mk), Курир (kurir.mk), Либертас (libertas.mk), СДК (sdk.mk), Сител (sitel.com.mk) и Стандард (standard.mk) со по 2 и Антропол (antropol.mk), ИПортал (iportal.mk), Лидер (lider.mk), Мак инфо (makinfo.org), МКњуз (mkd-news.com), Плусинфо (plusinfo.mk), Скопје инфо (skopjeinfo.mk), ЦивилМедиа (civilmedia.mk) и личен блог со по една содржина.

Графикон бр. 1. Вид на медиум од кој беа анализирани содржините

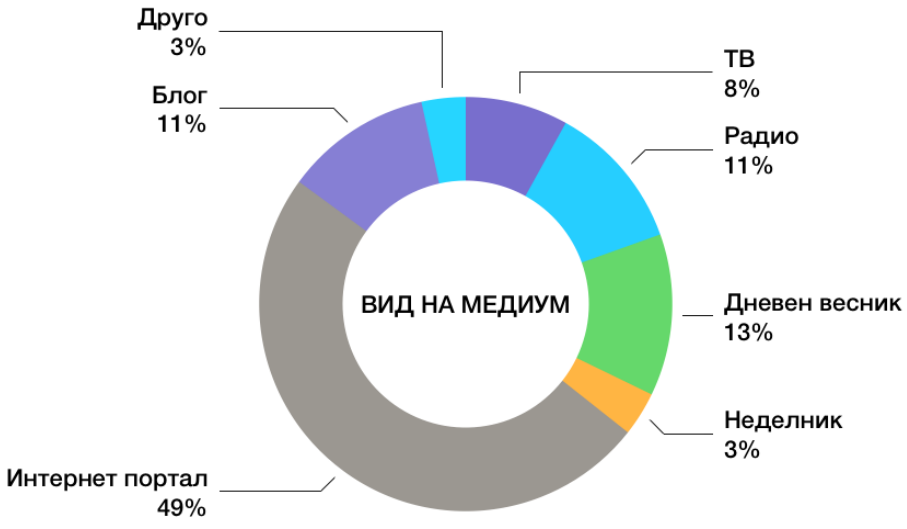

Во однос на видот на анализираните содржини, од графиконот бр. 2 може да се согледа дека најголемиот број (58 содржини или 67%) беа вести, а остатокот беа новинарски анализи (12 или 14%), интервјуа (8 или 9%), колумни (6 или 9%) и истражувачки стории (3 или 3%).

Графикон бр. 2. Вид на содржина која беше анализирана

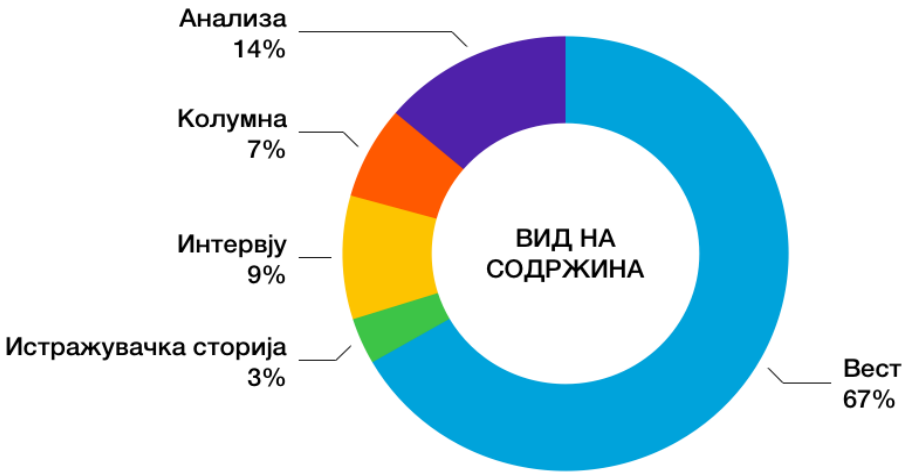

Анализата на медиумската содржина понатаму се движеше во насока на испитување на основните и главни показатели за евентуално постоење на лажна/вистинита вест. Карактеристичен податок од анализата на медиумските содржини е што во 46 случаи **идентитетот на авторот не е наведен**, а во 41 случај авторот на содржината е наведен со име и презиме. При составувањето на содржината, во 68 случаи **е консултиран експерт** од соодветната област, што ја става во прашање можноста да се работи за лажна вест или пак се работи за намера експертот само да ја поддржи медиумската приказна, особено имајќи предвид дека одредени медиуми ги повикуваат истите експерти постојано, па изгледа дека експертизата е поделена меѓу медиумите, што значи дека предвреме се знае кој каде ќе оди и што ќе пропагира. Во 19 случаи не била направена таква консултација. Најчесто, во случаите во кои биле вклучени експерти, станува збор за универзитетски професори, аналитичари, познавачи на состојбите, истакнати стручњаци, поранешни пратеници, поранешни вработени во соодветните органи и тела кои се предмет на анализа во содржината и сл. Многумина и од интервјуираните новинари споменаа: "**Истите експерти беа ангажирани од истите медиуми,** па имаше јасна поделба на кој медиум се ангажира одреден експерт.“ Само 1 содржина го покажува гласот на народот преку кратко истражување на неколку луѓе во јавниот простор, а само во 1 содржина има сведок на конкретниот настан што е прикажан во содржината.

При анализата на содржините беше испитувано и дали официјално била вклучена некоја кредибилна организација. Па, така, во 47 случаи во рамките на содржината била вклучена таква кредибилна организација, а во 40 случаи тоа не било направено. Притоа, најчесто станува збор за домашни или странски владини институции или дипломатско-конзуларни претставништва, но особено е карактеристично тоа што во голем дел од случаите

тие не биле директно консултирани или прашани, туку во содржината се вклучува дел од изјавата на официјалните претставници од таа организација или официјалните соопштенија дадени до јавноста. Во некои од анализираните содржини, карактеристично е што авторите укажуваат дека информациите се добиени од дипломатски извори, **без понатамошни детални индикации за видот и идентитетот на изворот**.

Во однос на вклученоста на официјални документи во содржината, тоа било направено во 26 случаи, а остатокот (61 случај) **нема цитирано, ниту анализирано некој важен документ** за областа која се третира. Главно, тоа се официјални соопштенија од министерствата и политичките партии, а само во мал незначителен дел од содржината (вкупно 2) се цитираат директни одредби од Преспанскиот договор.

Во 68 содржини има цитат од изјава, документ или соопштение, а во 19 случаи, таквите факти се парафразирани од страна на авторот.

За секоја содржина, при анализата од страна на истражувачите, беа издвојувани клучни зборови кои се најчесто застапени и кои најдобро ја отсликуваат конкретната содржина. Од квантитативната анализа на клучните зборови се констатира дека НАТО е најзастапен клучен збор во 30 случаи, референдум во 20, ЕУ и Русија по 16, Македонија во 11, Москва во 9, Грција во 7, Договорот од Преспа и протерување по 6, членство, посета и Пендаровски по 5, САД во 4, Северна Македонија, запад, грчки дипломати, забрана за влез, шеф на политичка канцеларија и влијание по 3, руски дипломати, Германија, Швајцарија, Австрија, Албанија, Руси, Македонци, Албанци, изолација, блокада, кампања, инвестиции, Влада, мешање и поддршка по 2 случаи. Останатите клучни зборови, вкупно 93, се застапени само по еднаш низ анализираните содржини.

Освен клучните зборови, истражувачите внимателно мониторираа и следеа што друго се објавуваа во тој период. На пример, се утврди дека се чита истиот напис со различни наслови и пропагирање на различна порака до јавноста со иста содржина. На пример, кога првпат беше објавен насловот, само се цитираа наодите од студијата: „Швајцарија е најголем инвеститор во Македонија“[48] што одговара на содржината на изворот[49], но идниот ден беше повторно објавено со различен наслов, но со истата содржина: „Русите се најголемите инвеститори на Балканот“[50], без да се цитираат извори или да се поврзат во статијата. Промената во насловот се смета за претенциозно влијание на медиумите за да се испорача порака од страв кон поширокота јавност. Исто така, во истиот ден неколку медиуми наведоа дека со руска поддршка во Србија[51] се отворија илјадници работни места, користејќи го истиот текст во оригиналната студија (за Швајцарија) како во изворот како претходниот ден, кој повторно може да се види, менувајќи ги наодите од студијата и ставајќи го во други

[48] Независен, Виена Институт: Швајцарија е најголемиот инвеститор во Македонија, 05.08.2018, https://nezavisen.mk/mk/vesti/2018/08/76816/

[49] Fahrudin Smailovic, “A map of the biggest investors in the region”, 05.08.2018 http://balkans.aljazeera.net/vijesti/mapa-ko-su-najveci-investitori-u-regiji

[50] Макфакс, Русите најголемите инвеститори во Македонија, 06.08.2018, https://makfax.com.mk/ekonomija/%D1%80%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D1%98%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%B8%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%BA/

[51] Лидер, Инвеститорите ја заобиколуваат Македонија. Во Србија нова германска фабрика која ќе вработува 5.000 луѓе, 07.08.2018, https://lider.com.mk/makedonija/investitorite-ja-zaobikoluvaat-makedonija-vo-srbija-nova-germanska-fabrika-koja-kje-vrabotuva-5-000-lugje/

контекстуални и комуникациски пораки кон поширокатa јавност. Ова е многу важно во оваа дигитална ера, знаејќи дека луѓето повеќе ги читаат или само ги читаат насловите, а содржината е помалку читана. Во таа смисла, промената на насловите е алатка за пропагирање и ширење дезинформации.

Интересно беше да се следи и забележи развојот на наслови во тој период. Уште еден пример надвор од опсегот на клучните зборови е статијата објавена на 10 август од Русија, но е на македонски јазик – „Русија го ограничи извозот на македонските праски и кајсии“[52], наведувајќи го изворот на Федералната фитосанитарна управа на Русија. Тук- таму може да се забележат различни видови на содржини вметнати во јавноста, со различна заднина и време кога се објавуваат, особено кога се во корелација со другите медиумски содржини во тој ден. Но, ваквиот вид на квалитативно истражување може да биде тема за друга студија и споредување со рускиот метод на пропаганда.

3.2. Интервјуа со новинари

Прашањата за интервју беа испратени до 30 новинари. Само 18 од нив беа подготвени да земат учество. Никој од нив не сакаше да биде директно цитиран со име и презиме и побара да остане познат само на истражувачите. Новинарската позадина е доста разновидна по пол, лични ставови и најмногу во типови на медиуми (ТВ, радио, интернет портал, Институт за медиуми, медиумски регулатор, новинска агенција, Совет за етика на медиуми, Школа за медиуми и новинарство, итн.).

Беше направен специјално дизајниран прашалник за новинарите. Треба да се признае дека наместо фокус-групите пристапот се промени во средина на процесот на мониторриање. Анкетата заснована на интервју беше спроведена лице-в-лице на барање на медиумските работници, а тајноста беше побарана да остане како официјална обврска. Тоа, исто така, се гледа како индикатор во ова истражување за ситуацијата во медиумската сфера. Интервјуата беа направени во периодот од октомври до декември 2018 година, односно рефлексии се дадени во периодот по референдумот.

На прашањето **дали гледаат некои странски влијанија во медиумите**, беше кажано дека е јасно видливо:

- "главно со купување и спонзорирање на домашните медиуми од страна на странски бизнисмени. Не постои директно влијание врз уредувачката политика, туку имплицитно - да. "
- "Македонските медиуми се навикнати да функционираат под капата на државата, полесно е да се преживее кога ќе се потпре на владата, без разлика која партија е на власт".
- "Со оглед на тоа што медиумскиот простор во Македонија е преполн со интернет портали кои немаат импресум, од кои главно се шират лажни вести, не може да се тврди дека поставувањето на информации е од веродостоен извор, односно дека стои странски фактор позади тоа, особено во медиумите чии емисии или проекти се финансирани од донации или пари од меѓународни организации или фондови на

[52] Русија пошироко, Русија го ограничува увозот на македонски праски и кајсии, 10.08.2018, https://mk.rbth.com/economics/81774-rusija-ogranichi-uvoz-praski-makedonija

европски земји или САД. Медиумите го загубија својот кредибилитет и влијание поради партиски притисоци, кои се главната причина за самоцензурата на новинарите ".

- "Да, мислам дека во медиумите, надворешните интереси лесно можат да се препознаат, не само сега, туку и во периодот што стои зад нас. Надворешните интереси се видливи преку различни форми на влијание врз медиумите. Голем дел од медиумите создаваат уредувачка политика водена од разни видови странски влијанија. Влијанието се зголемува секогаш кога државата се подготвува да донесе одлуки од особена важност, без разлика дали станува збор за референдум, избори или одлуки на локално ниво како оние за заштита на животната средина, а странците имаат некаков интерес за нивно усвојување. Секогаш постојат различни видови на експерти, аналитичари и консултанти од кои зависат одлуките што се донесуваат. Во изминатиот период често имавме експерти од Холандија и Германија, но аналитичари од соседните земји, Бугарија, Албанија, Косово, Грција... Финансиската поддршка на медиумите преку имплементација на различни видови проекти е самото влијание што ги обврзува новинарите во медиумите со тивка автоцензура да обрнат внимание на изборот на теми за кои ќе работат, а колегите зборуваат за отворени насоки, текстовите што ги подготвуваат треба да бидат во одредена, генерална насока. Јанко Бачев и "Единствена Македонија" повикаа на бојкот, кој јавно изјави дека се залага за Македонија да стане членка на евроазиските сојузи, место на НАТО и ЕУ, и во неколку наврати увери дека Русија е пријател на Македонија која смета дека референдумот треба да се бојкотира. Имавме и експерти и аналитичари од Србија кои посочија колку е штетно за Македонија да се откаже од името, што индиректно повика на бојкот. Тие испратија текстови, интервјуа и често одржаа конференции за новинари за да ја повикаат јавноста да не оди на референдум.
- "Ако само се следи патеката на пари и финансирањето на медиумите во споредба со новинарските производи што произлегоа од специфичните медиуми, многу јасна слика ќе се даде за присуството на странското влијание".
- "Имаше гласни гласини дека новинарите биле поткупени за време на референдумот".
- "Немаше странско влијание врз референдумот преки бојкот. Имаше поддршка од Македонците од странство, но тие сé уште се загрижени кога работат со карактеристични идентитети. Бев во движењето „Бојкотирам“, и целото мое семејство бојкотираше, бев набљудувач, не се запознав со никого, отидов во канцеларија кога ми ја дадоа акредитацијата. Испратив извештај по е-пошта. # Бојкотирам се вистински луѓе кои не се во политичка партија, но се незадоволни, исплашени, сиромашни и тука нема странски манипулации. Го гледам, исто така, влијанието и вмешувањето на Амбасадорот на САД кога тој се обрати во Собранието, зборувајќи за корупција и има материјал за истото. Медиумите секогаш се во очајна состојба овие 27 години. Ние немаме медиуми за будење на свеста на луѓето или точни информации, без сензационализам. Не постои доверба во медиумите и, како што реков, мешањето е повеќе од внатрешно влијание отколку од надвор ".
- "Па унгарската сопственост на медиумите е доста јасен доказ за тоа, нели?"
- "Влијанијата, исто така, се забележуваат исклучиво од медиумите - националните телевизии, кои беа квалификувани како "провладини" во времето на поранешната влада. Директните влијанија од странските фактори не се толку големи, туку

индиректно, надворешни влијанија преку политиките на актуелната влада, особено во времето на предизборната кампања. Во истиот период, кога странската офанзива беше очигледна како притисок за одржување на референдумот, беше забележан поинаков начин на пренесување на изјавите на странските високи функционери. Најочигледно е влијанието на овие телевизиски дебати, кои се проекти финансирани од странски пари, и најчесто се гледа во начинот на кој главните вести се регулираат во националните телевизии. Имаше посилно присуство во рамките на референдумската кампања, со рекламното место на ЕУ за сето она што го толкува одреден дел од јавноста како вмешување во гласањето за референдум, кое е ексклузивно право на самоопределување на секој граѓанин. И кога има странски изјави или пораки во најголем процент од случаите се странци од западноевропските земји. Влијанието доаѓа од Западот, најмногу е присутно во медиумите кои се директно финансирани од донатори од САД, Холандија, Франција, Белгија, Велика Британија и други европски земји. Освен за официјалните настани и прес-конференциите, Делегацијата на ЕУ немаше посебен третман и чести брифинзи, но тоа се случуваше почесто НАТО организациите. Вторите никогаш не побараа или организираа брифинг, конференции за печат за да ја објаснат нивната мисија овде. "

- "Не знам какви се надворешните интереси, но, секако, има донации од меѓународната заедница, институциите и амбасадите. Кога има медиумски донации, тогаш ова е јасно и транспарентно на крајот од емисијата/статијата/ вметнато во веста/дел од порталот. Од друга страна, постојат надворешни интереси, ако тоа може да се каже преку отворањето на новинските куќи и странските медиуми (на пример, на турските медиуми). Во Македонија, уредувачките политики повеќе се погодени од домашните центри за моќ. "
- "Да, од тој период имаше честота на меѓународни елити кои ја посетија земјата и тие состаноци не можеа да останат незабележани преку медиумите. Пораките што беа испратени не можеше не да бидат испратени, па дури и оние медиуми кои не го поддржаа референдумот не можеше да не известат за посетите и за тоа како се одржуваат состаноците. Влијанието е тука. Тоа постоеше и во изминатите неколку години. Забележано е преку странски кореспонденти, странски соработници, "новинари на доверба - новинари блиски до одредена кауза", а тие се поставуваат и интервјуираат токму од оние соговорници кои ќе ја поддржат тезата, практиките на ЕУ што одговараат на тезата и не се прикажани негативни работи, пари што не можат лесно да се докажат - медиуми за кои се знае дека се финансираат преку проекти на ВМРО-ДПМНЕ и дел од кампањата се распаднаа, но некои од нив се со унгарско сопственишство (Курир, Нетпрес, Република ...)“
- "Да, има надворешно влијание. Најчесто преку некои медиуми (коментари, заклучоци и мисли понекогаш без реална причина). Најчесто, ова се прави преку дебата што покажува дека се проекти платени од странство, со цел да се влијае врз јавното мислење. И таму има зголемување на спонзорства и платени реклами. Мислам дека медиумите во моментот се екстремно поделени и политизирани, а не секогаш објективни во известувањето. Штетата од ова допрва треба да се види и почувствува. "

Другите без сомнеж го признаваат странското влијание преку политичкиот антагонизам особено кога некој сака да се крие зад стратешките цели на земјата и да го претстави на тој начин во медиумите:

- "Информациите за медиумите во Република Македонија, како и во други сфери на општествена организација и дејствување, се синтетички поврзани со јавниот политички дискурс, кој често е клучен фактор за утврдување на јавните информации во услови на политичка мобилизација. Странското влијание врз домашната политика директно влијае на медиумите. Оттука, интензитетот на странското влијание се совпаѓа со интензитетот на надворешното влијание врз медиумите. Субјективниот пристап кон уредувачката политика во електронските медиуми е израз на припадностите што одредени медиуми ги имаат во однос на одредена деловна, идеолошка, етнонационална или политичка структура. Исто така, има зголемување на странските спонзори во медиумите и странски автори, консултанти, дописници најчесто ангажирани од Грција, Бугарија и Албанија. Исто така, постојат големи организации во земјата кои влијаат на процесот, давајќи поддршка како ЕУ, УСАИД, различни невладини организации, итн. "
- "Мојот впечаток е дека странското влијание се зголемува, токму поради препораките што им ги даваат на државата, поради посетите на странски политичари. Од друга страна, во медиумска смисла присуството е видливо и преку проектите што се реализираат преку македонските медиуми ".
- "УСАИД, УНДП, проектите на Канцеларијата на Советот на Европа, како и набљудувањето на Светската банка, исто така, играат важна улога тука. Тоа не е новинарство, но тоа е влијание, влијанието е индиректно (преку пари, исто така, влијае и на политиката). "
- "Во периодот пред референдумот, одредени медиуми интензивно поставуваа негативни и лоши примери за важноста на членството во ЕУ од соседните земји (Бугарија Хрватска) и создадоа хаос".
- "Македонија е повеќе позиционирана како бојно поле за геополитичките центри за моќ во последниве години, а тоа се рефлектира и во медиумите. Овие интереси најчесто се присутни преку медиумите кои отворено ги поддржуваат политиките на големите сили. Значи, да, има влијание врз уредувачката политика во медиумите. Да, во случаите кога се појавуваат настани со големо внимание или посебен третман, но се целосно надвор од македонскиот контекст или кога македонскиот контекст се објаснува преку призмата на очигледни интереси на другите држави, поставени и афирмирани надвор од македонските стратешки цели преку три децении на независност, и потврдени од граѓаните за сите релевантни истражувања. Често станува збор за поставување лажни вести, па затоа треба да се бориме со познатите алатки - создаваме посериозна содржина со релевантност и вистинитост од една страна и јавно откривање и објавување такви "лажни" статии. Ако погледнете на интернет портали, како што се медиумите на таканаречената "Орбанска група", ќе видите реклами за унгарски компании, кои се сосема ирационални. Значи имате банери на една унгарска компанија, и ако кликнете на банерите, врската ве води до веб-страница на унгарска компанија, сите на унгарски. Само може да се претпостави што е интересот на странска компанија за рекламирање во Македонија на непознат јазик за овие граѓани.

- "Во референдумскиот период, видливо е зголемен бројот на странски експерти во споредба со претходниот, со анализа на тековниот процес или пренесување на државните искуства со пристапот во НАТО / ЕУ. Експертите кои можеа да се видат во медиумите дојдоа од Грција, Хрватска, Албанија ... Би рекол дека повеќе интересите на државите, а не на меѓународните организации, Русија, САД и Србија. Несомнено, постоело руско влијание за неуспехот на референдумот. Странското влијание на референдумот се манифестираше преку мали групи кои се појавија во јавноста и се залагаа за неуспех на референдумскиот процес. Директно странско влијание во овие случаи на медиумите не мислам дека има, но почнувајќи од моментот кога новинарите обично ја бараат втората страна на приказната, овие групи успеаа да дојдат во некои случаи и многу попристапни од оние што се потребни за медиумите да ги постават своите тези. Странското влијание зависи од интересите на надворешните фактори во кој правец треба да се движи Македонија. Во голема мера, пред сè, руското влијание, се покажа како многу негативно на референдумскиот процес, откако информациите изјавија дека Русија предизвика "кампања против" и го поткопува референдумот. Социјалните медиуми повторно беа искористени за ширење на пропаганда за дезинформирање на граѓаните преку играње на картата на национални чувства. Медиумите во голем дел се обидуваат да имаат урамнотежен пристап кон известувањето, иако во последниот период постои одредено ниво на сензационализам, неурамнотежено и неетичко известување. Во дебатите за "За" и "Против" за промена на државното име, како и за серија јавни настапи за улогата на осумтемина пратеници кои одлучија да ги поддржат уставните промени, говор на омраза беше регистриран по етничка и политичка припадност, сексуална ориентација, марширање кон странски претставници и организации ".
- "Препознавам влијание, но не и обид за помош во реформирање на медиумската сфера. Конкретно, мислам дека некои земји се поактивни и поотворени во финансирањето на одредени емисии кои третираат политички прашања, што само по себе значи дека имаат директно влијание, па колку и да се оградуваат владите на тие земји од ставовите на медиумите кои користат нивни грантови.. Се минимизира со флоскулата дека се оградуваат од содржината и не го делат мислењето со авторот на емисијата или телевизијата. А се зголемува влијанието со тоа што амбасадорите сè многу видливи и присутни во тие телевизии, едни исти соговорници дебатираат на различни теми , па точно се знае што може да се очекува од нивните искази, а исто така, амбасадите на земјите кои ги доделуваат грантовите често контактираат со уредниците на тие медиуми. Некои новинари или уредници отворено ги застапуваат политиките на некои странски држави.

- Колку што можам да забележам, инцидентно се користат некои новинари или политиколози од Русија во последно време. Претежно се преземаат веќе готови текстови или објави на аналитичари од Брисел и Вашингтон, помалку се ангажираат како редовни коментатори.

- Како меѓународна организација која има поголемо влијание , пред сè преку финансиски фондови, е секако СОРОС. Тоа е прво што ми паѓа на ум. Во однос на политиките на ЕУ и НАТО, сепак најголемо влијание имаат владите на земјите членки во овие институции,

преку нивните амбасади во Македонија , но и директно, преку разни форми на форуми и финансирање. Европската Унија во седиштето во Брисел многу конкретно соработува со македонски медиуми и новинари. Имаат финансиска поддршка и сè во постојан меѓусебен контакт. Европската унија во своето седиште во Брисел работи многу блиску со македонските медиуми и новинарите. Тие имаат финансиска поддршка и се во постојан контакт со едни со други. "

- "Ако медиумите не зависат од парите, влијанието ќе биде минимизирано".
- "Бројот на странски аналитичари-консултанти се зголеми од почетокот на преговорите со Грција за промена на името, што претставува главна пречка за отворање на патот кон ЕУ и НАТО. Пример за тоа би била групата "Охрид" која го поддржува процесот на членство на Република Македонија во ЕУ и во НАТО. Во него се вклучени поранешниот генерален секретар на НАТО, Џорџ Робертсон, Хавиер Солана, бугарскиот претседател Плевнелиев, шведскиот министер за надворешни работи, Карл Билт, амбасадорите Ален Ле Роа и Волфганг Ишингер.

Зголемувањето на бројот на дописници во земјата се гледа како на високо ниво на интерес. Затоа, прашавме за бројот:

- "Она што ми е познато е дека во периодот пред референдумот и на денот на референдумот имало странски дописници од повеќе од 100 земји. Дали имало дописници / тимови со постојан престој во текот на изминатата година немам информации. Сепак, знам дека многу од нашите дописници од земјата известија за клучните процеси за странските медиуми." Ова исто така претставува уште еден показател за бројот на странските медиуми кои се заинтересирани за состојбата, но интерпретирани од страна на националните медиумски работници.
- "Има многу странски дописници кои известуваат за своите медиуми во странство".
- "Знам дека има релативно нов дописник на Руската информативна агенција".
- "Скоро и да нема постојани дописници. Или не знам. За време на изборните циклуси интересот во Македонија расте. И во меѓувреме, во зависност од актуелноста на темите, може да се забележи зголемен интерес на медиумските компании од Балканот, случајно пошироко од Европа и светот."
- "Ако се мисли на интереси преку странски инвестиции во медиумите, тогаш има неколку во некои весници, портали и телевизија, на пример. Ако се мисли на влијание преку конкретна продукција, тогаш некои од амбасадите и меѓународните агенции преку проекти поддржаа одредени медиумски содржини во изминатите години, со цел да се зголеми медиумската разновидност. Ако ги разгледаме надворешните интереси во однос на влијанието на уредувачката политика врз медиумите, не можам да кажам дека постојат експлицитни влијанија на некои странски земји. "
- "Нема странски релевантни експерти и аналитичари, но се сведува на нарачани текстови од нивните сестрински партии непосредно пред големи политички настани. На пример, пред една година, беше очигледно дека трансферот на американски конгресмени, кој имаше драстично различни ставови за главните прашања во Република Македонија, беше видлив. Некои од нив беа префрлени од тогашната позиција и дел од опозицијата. Има и случаи од претходната влада, кои беа "ангажирани" експерти за да напишат позитивни критики за владата ".

- "Македонија е доста интересна за мониторинг во медиумите, со оглед на севкупната ситуација во која се наоѓа. Повеќето дописници од регионот ги следат политичките случувања во земјата. Постојаните дописници ја имаат агенцијата Ројтерс, како и балтичките земји Дојче Веле и Ал Џезеира. Но, за време на Шарената револуција и миграционата криза, новинарите од „Русија денес“, Германскиот Билд, АФП, СНН, ББС, унгарскиот М1 и многу други можеа да се видат."

Многу е важно да се открие **дали постои свест за странското влијание врз медиумските работници/новинарите**[53]. На ова прашање беше одговорено дека има јасно влијание од актите на финансиски поткуп.

- "Постои, од сите видови: финансиски, уценувачки, заканувачки. Во изминатиот период многу новинари беа без работа –

#Бојкотирам Кампањата на социјалните медиуми имаше влијание преку социјалните мрежи - новинарите беа обврзани да коментираат за статусите и мрежите, нивните ставови за коментаторите, да провоцираат дебати и да продлабочуваат реакции, шират лажни вести, напаѓаат други профили и создаваат реакции и конфузија. Новинарите мораа да станат влијателни. 90% од медиумите не можат да се поделат партиски, но про- и анти-европски, и медиумите со унгарски капитал веќе се гледаат каде се насочени. Нема повеќе поделби на опозициски медиуми и медиуми со владата, бидејќи станува збор за идеологии и пропаганда ".

- "Во Македонија постои бојкот организација, која е составена од граѓани на Република Македонија кои се противат на промена на името и Уставот. Покрај тоа што го веел руското знаме, Јанко Бачев нема докази дека има некои влијанија. Сето тоа се сведува на шпекулации, без одредени факти. "
- "Влијанието најчесто доаѓа од медиумите во кои работат новинарите. Ако постојат поединечни случаи, тогаш се спроведува преку проекти на кои тие работат и зависат од готовина ".
- "Постои директно и индиректно влијание. Директно, тие воспоставуваат професионални, кои потоа преминуваат во лични контакти. Индиректно, преку грантови за разни проекти. Сепак, соработката преку разузнавачките и контраразузнавачките служби не е непозната. "
- "Руско влијание, нема дилема. Тоа е ново за јавноста, кое стана видливо пред референдумот. Другите влијанија се редовни и во континуитет и по други прашања. Впрочем, највлијателни европски лидери дојдоа во Македонија за поддршка на референдумот и Преспанскиот договор. Имаше две насоки, руското и српското влијание во условно речените медиуми кои го поддржуваат првото, а влијанието на САД и ЕУ во медиумите за поддршка на левицата. Некои од медиумите дури и покажуваат поголема склоност спрема странскиот фактор отколку на домашната сцена. Унгарија се етаблира во неколку медиуми кои беа директни поддржувачи на политиката на Никола Груевски, преку нивната набавка".
- "Македонските медиуми никогаш не биле послаби во отпорот на влијанието од надвор и од дома. Речиси и да нема независни медиуми. Поларизацијата е очигледна, до степен

[53] На 20.11.2019 година – еден медиумски портал објави стории за уцени и закани кон новинари

на нетрпеливост. Новинарите од двата табора се во состојба на непријателство, не се бира ниту начин, ниту место за тоа кој кого ќе омаловажи. Новинарството е спаднато на најниските професионални гранки, во голема мера се потпира на неискусни кадри, необучени на отпор, слабо обучени за новинарска реакција. Тие се испраќаат со подготвени прашања, од кои сите се со исклучително ниски плати и нарушен интегритет. И покрај неколку добро платени уредници и менаџери, за кои се знае дека се чести гости во странски амбасади. Да. Постои влијание, внатрешно и надворешно. "

- "Немам охрабрувачка изјава за ова прашање. Медиумите се заложници на влијанија, политики, конспирации, бесрамни бизниси со години ... Со промена на моќта дојдоа само нови луѓе, стари нови медиуми, а ситуацијата со влијанието на влијанието остана иста. Коментарите на социјалните медиуми беа платени, како и мислењата и дополнително платен маркетинг. Беше регистрирано кој ја става рамката на профилот на социјалните медиуми FB кој е ЗА ЕУ, создадени се лажни профили за поголеми платени содржини."
- "Јас сум вознемирен од било каков вид на влијание; Мислам дека одлуките треба да се донесуваат без влијание, за слободно убедување. Сепак, странското влијание за референдумот беше позитивно, бидејќи придонесе за подигнување на јавната свест за членството во сојузите. "
- "Не можам да кажам дали тоа е странско влијание врз уредувачката политика. Но, она што беше забележано беше дека во медиумското покривање, општо земено, очигледно беше поголемо присуство на странски актери, главно амбасадори и високи функционери од западноевропските земји, особено во периодот на политичката криза, пред изборите во 2016 година и пред референдумот 2018, што е, значи, медиумски одраз на секојдневните настани во реалноста ".

Изненадувачки, или не, во исто време го имаме и овој одговор:

- "Не можам да кажам дали има странски влијание посебно врз новинарите, немам такви информации дека некои странски актери / амбасади и слично влијаеле врз новинар. Новинарите, според претходните истражувања, најчесто ги следат и застапуваат политиките на уредниците и медиумите. Сепак, Руската амбасада имаше некои случајни изјави кои, сепак, не може да се припишат на терминот континуирано и ефективно влијание. Одредени групи кои упатуваа на бојкот на референдумот, исто така, се изјаснија дека ги претставуваат позициите на другите држави. Но, за овие групи не може да се каже дека имаат големо влијание, ниту кредибилитет во општеството. Референдумот беше неуспешен, но не сакам да кажам дека тоа беше поради странските влијанија ".
- "Влијанието на странските медиуми е особено забележливо во последниве години, иако тоа постоело во минатото, но беше многу посуптилно и на повисоко ниво. Денес, руското, арапското и американското влијание е евидентно во многу медиуми. Освен вестите што се преведени на македонски, постојат и портали кои во основа не се коректни во битката за влијание и според коментарите на социјалните мрежи што се читаат и споделуваат. Од друга страна, македонските новинари работеле за неколку медиумски магнати, кои во исто време се сопственици на големи компании и сите се политички изложени еден на друг. Оттука, не може да биде чисто новинарство или слобода на пишување. Лично го препознав руското и српското влијание во телевизиските медиуми, портали, дури и во изјавите на професори, експерти итн. "

Во пост-референдумска Македонија постои ситуација во која, преку некои истурени медиуми, постои битка меѓу странските (разузнавачки) влијанија. Левичарските медиуми, финансирани од голема невладина организација, ги признаваат и објавуваат руските влијанија во медиумите. Од друга страна, десничарските медиуми, поради некои од нивните ставови или интереси, водат отворена војна со оваа западно-европска организација, која се појавува како финансиер на неколку медиуми во Република Македонија. Во последно време, овој судир е интензивиран и дипломатско-конзуларните канцеларии и други служби од некои земји и од регионот станаа се повеќе вклучени.

- "Не можам да расправам, но мислам дека она што неодамна го направи главниот уредник на Телма, кога тој им забрани на новинарите јавно да пишуваат и објавуваат лични ставови, не беше резултат на негова лична одлука".[54]

Одразувајќи ги гласините на јавноста во врска со процесот на спроведување на кампањите, владините чекори за навремено информирање на јавноста, прашавме **дали присуството на високи претставници на НАТО / ЕУ во Македонија е доволно видливо за процесот и ефикасно во нејзините напори да ја пренесе пораката**. Некои од новинарите изразија загриженост дека тоа повеќе станува како дневен информативен процес, а не планиран однапред, "што даде чувство повеќе како притисок отколку реален ангажман". Или ова:

- "Кампањата на ЕУ се совпадна со почетокот на кампањата за референдум и беше насочена кон негова поддршка. Сметам дека видливоста на институциите на ЕУ и на НАТО е видлива за јавноста, иако активностите на ЕУ се доминантни во овој поглед ".
- "Јас ќе кажам дека повеќе ние ги баравме од ЕУ да дадат изјави, отколку што тие нé бараа нас, немаше голем контакт. Исклучоци се моментите кога требаше да нé комуницираат. Одговори на прашањата што ги поставивме - ги чекавме со денови. "
- "Според мое мислење, можеби присуството и ангажирањето на институциите на ЕУ и НАТО, особено во периодот пред референдум, беше во сенка. Иако имаа одлична соработка со медиумите. Целата кампања "Замисли иднина заедно", или „ЕУ за тебе“, како и пред-референдумските посети на високи претставници на меѓународната заедница, можеби постигна контра-ефект меѓу граѓаните кои чувствуваа притисок да гласаат и тоа што се случи имаше слаб одзив на гласачи. Исто така, самата кампања, внатре во земјата, гласеше за Европска Македонија, а не за северна Македонија, во која придобивките од членството во ЕУ и во НАТО ќе бидат објаснети на вистински начин - како да предизвика одреден револт и конфузија меѓу граѓаните. Некои побараа дополнителни објаснувања. Во прилог на толку многу лаги и корупција овие години, единственото нешто што луѓето го бараат е искреност, дури и ако тоа не е совршено ".
- "Кампањата и напорот на македонската влада не беше доволно. Не е доволно, со оглед на важноста на процесот. Ангажирањето на двете организации и на македонската влада мораше да биде посилно и поконструктивно во обидите да се приближи процесот и неопходноста од тоа време за граѓаните. Медиумите сé уште се далеку од професионални. Нема сериозни редакции, број и квалитет на новинарскиот кадар.

[54] Тој буквално објави на неговиот Фејсбук профил за да им каже на новинарите кои работат во неговата ТВ куќа да не ги објавуваат нивните лични политички погледи и позиции на социјалните медиуми, затоа што тоа ќе биде земено како повреда на професионалните стандарди.

Оттука лесно може да се влијае. Но, за мене, внатрешното влијание е најопасно, бидејќи преку тие притисоци одвнатре, самиот медиум се слабее, а потоа надворешните влијанија полесно допираат. Отпорноста кон притисоци расте правопропорционално со економската моќ на медиумите како фирма и професионализмот на новинарот како вработен".

- "Медиумите во предизборната кампања не ја објаснија целосната слика за тоа што ќе добијат Македонија и нејзините граѓани и што ќе загубат од Преспанскиот договор. Со исклучок на неколку портали и Алфа ТВ, сите други национални медиуми ги прескокнаа темите кои го критикуваа Преспанскиот договор само со следење на стратегијата за успех ".
- "Очигледно е дека проектите на ЕУ се рекламираа од страна на ДЕУ - тие беа стилизирани од нивното влијание, но што точно кажуваа за придобивките од ЕУ. Тоа беше агресивна кампања за придобивките од пристапувањето во ЕУ. Досега парите од фондовите на ЕУ пропаднаа поради фактот што овие пари лесно се контролираат и можат да се проверат и не можат лесно да се злоупотребуваат. И веќе постои истрага за злоупотребата на субвенциите во земјоделството за процентот на користење на парите како индиректно влијание за придобивките од ЕУ ".
- "Државата е доволно мала за да нема голема видливост. Овие институции се сé уште мошне релевантни, со сите нивни слабости и дефекти, им се верува за перцепцијата на сето она што е служено во изминатите неколку години. Сè што е умерено е добро, но во последно време тоа се случи како бомбардирање на вести и се сметаше за премногу, како мешање во внатрешните работи на државата и повеќе отколку што треба. Од една страна, се промовираат реформите и се бараат реформи, а од друга страна постои молк за бегството на Груевски, а ЕУ сега реагира со парафразирано "Ние сега не се мешаме" и тука гледам контроверзност.
- "Транспарентен процес беше само кампањата на ЕУ за причините зошто МК треба да биде дел од семејството на ЕУ. Мислам дека институциите на ЕУ и НАТО беа доволно присутни во македонската јавност, а ЕУ имаше сопствена кампања која не беше директно поврзана со референдумот, но времето на емитувањето беше пред референдумот, кој ја поддржа парламентарната и владината кампања за референдумот. Сé уште не постојат веродостојни анализи и истражувања за состојбата во медиумите и за влијанијата на различните центри за моќ врз медиумските содржини откако владата се промени во МК. Лично сметам дека медиумите се далеку послободни од претходниот систем на владеење, но, за жал, квалитетот на новинарските содржини не се зголемува. Ова се должи на сериозни проблеми во медиумската индустрија кои не се резултат на само едно влијание или еден проблем. Реформите во секторот за медиуми сé уште не започнале, иако тие беа најавени како приоритетни и се дел од извештајот на Прибе. Дел од причините зошто тоа е така е задоцнетиот процес на промена / донесување нови закони во оваа област. "

Исто така, ова се совпаѓа со многу слични изјави: "Не можев да го идентификувам присуството на влијанието во медиумите, затоа што во тој случај, почитувајќи го присуството на голем број странски политичари во медиумите во периодот пред референдумот, референдумот требаше да биде успешен. Што не беше случај. Можеме да зборуваме за зголемено присуство, но не и за

зголемено влијание, барем не за мнозинството граѓани." Ова ја потврдува претходната перцепција за неефикасен процес на кампањата.

На прашањето да ја измерат перцепцијата на влијанието, без разлика дали е позитивно/ негативно или надворешно/ внатрешно – потенцирано беше дека:

- "Медиумите се алатка за создавање на хаотична ситуација и придонес кон конфузната ситуација на публиката. Непрофесионализмот и лажните вести ги убиваат медиумите. Недостатокот на основно чувство на одговорност и неказнување придонесува за лошата состојба на медиумите ".

  Сепак, можеме целосно да се согласиме и за ова:
- "Напорите на ЕУ и западните актери во пред-референдумскиот период беа насочени кон поддршка на референдумот и неговиот успех, кој лично сакав да го видам како позитивно влијание врз мене. Сепак, би додал дека тоа е малку пренагласено и претерано, а можеби и одреден дел на контра-ефект врз граѓаните. Луѓето се уморни и иритирани кога некој од надвор постојано им повторува и им објаснува што е добро за нив, како некој супериорно кога го објаснува на некој кој е инфериорен и неук. Сепак, мислам дека поддршката, или јас слободно може да го наречам притисок врз политичките елити од западноевропските земји, беше позитивен и неопходен за време на политичката криза во текот на 2016 и 2017 година. "
- "Ако се земе предвид целокупното влијание (внатрешно или надворешно) врз медиумите, мислам дека постои разлика од периодот на претходната влада, од аспект на пропаганда, влијанија од различни центри на моќ, униформно и контролирано известување, притисоци и контрола во тоа време беа евидентни во медиумите... Сега ситуацијата во медиумската сфера е порелаксирана - повеќето медиуми ја ублажија својата уредувачка политика со позитивен тон, многу од „гласноговорниците“ на претходната влада не се подолго време на екраните, некои медиуми што отворено ги поддржуваа во претходната влада беа затворени и така натаму. Сепак, не може да се каже дека има драматични промени во позитивна насока, особено со оглед на тоа што законските промени поврзани со некои решенија во медиумската сфера веќе неколку месеци се затворени во Парламентот, а оваа влада, исто така, има неколку грешки во комуникацијата со медиумите и така натаму. Може да се каже дека има поголем простор за критика од страна на новинарите, иако политичките елити и во оваа влада немаат доволно капацитет за само-корекција, владата изразува подготвеност за дијалог и дебата со претставниците на медиумите и нивните проблеми. Но, со цел да се оцени целокупното влијание што го имаат и политичките и бизнис елитите врз медиумите, неопходно е да има теренски истражувања за да можеме да зборуваме врз основа на аргументи ".
- "Постои позитивно и негативно влијание. Позитивно затоа што овозможуваат едукација на новинари, посети на реномирани светски медиуми, размена на искуства, донации на опрема и техника, компаративни искуства. Негативните, кога ги остваруваат своите сопствени влијанија, кои понекогаш влијаат врз политичките процеси и кога се носат големи одлуки за државата (Рамковниот договор, Законот за амнестија, Законот за знамиња, Законот за јазиците), како и создавање на јавни мислења кои не се секогаш во интерес на државата. Сопствениците на медиуми во Република Македонија ги стават

на располагање медиумите за да го остварат своето влијание, не поради зајакнувањето на медиумската сфера или демократизацијата на општеството. Во моментов, Република Македонија има најлоша медиумска клима во својата историја. Ако во минатото телевизијата беше сфера на влијание на четири големи бизнисмени во Македонија, сега ситуацијата е уште полоша, поради недостигот на ред во порталите и социјалните медиуми. Денес имаме речиси згаснати печатени медиуми, мал број неделни весници, партиски контролирани телевизии и портали. Тоа се порталите што го прават најголемиот неред во медиумскиот простор. Некои од нив се финансирани од надворешни фактори и ова е лесно препознатливо и читливо. Дел што се користи за рекет и политички компромиси меѓу политичките ривали и нивните сопственици се луѓе кои немаат никаква врска со новинарството и за кои дури и терминот "жолт печат" е комплимент. Новинарството вработува луѓе без основно познавање на политичките процеси и функционирањето на институциите. Новинарите се регрутираат токму од политички партии... Наместо коректив на власта и партиите, медиумите се претворија во нивни ударни игли и пиони, па така наместо политички емисии во кои ќе се соочат политичките репрезенти, ние имаме политички емисии во кои како експерти се претставени новинари кои им служат на различните политички партии. Токму поделеноста во државата најмногу се огледува во поделеноста меѓу медиумите и новинарите".

- "Исто така, поради финансиските интереси, сопственоста на медиумите, комерцијалната и политичката рекламна содржина, некои од медиумите веќе се препознати од јавноста како медиуми со непрофесионално известување".
- "Јавните средства, вклучувајќи средства за комуникација за активностите финансирани од ЕУ во Бугарија, не треба да се користат за да се влијае врз уредувачката независност на медиумите и треба да се исплатат на фер основа со примена на транспарентни критериуми договорени со медиумската индустрија".
- "Ако прашањето е во врска со политичката мисла, генерално го оценувам странското влијание во Македонија како позитивно, бидејќи тоа помага на државата, во контекст на реформите, во однос на правилните упатства кои јас лично ги сметам за неопходни. Влијанието на медиумите во целина е секогаш одлично. Преку медиумите се фокусира на нешто, или ја дефокусира јавноста од нешто што е од некој интерес во одреден момент. Постои внатрешно влијание врз медиумите, и тоа секогаш беше случај, иако, по правило, тоа не треба да биде така. Постои и надворешно влијание врз медиумите, но ова не е толку изразено. Надворешното влијание е поголемо за политиката, а не толку врз медиумите".

3.3. Интервјуа со универзитетски професори

Заради поцелосно истражување на поставениот предмет и хипотетичка рамка, како и согледување на перцепциите на научната јавност за предметот на истражување, во рамките на проектот беа спроведени интервјуа со неколку универзитетски професори:

- вон. проф. д-р Катерина Вељановска Блажевска (Факултет за безбедносни науки, МИТ Универзитет - Скопје),

- доц. д-р Благој Цонев (Факултет за безбедносни науки, МИТ Универзитет - Скопје),
- проф. д-р Злате Димовски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет "Св. Климент Охридски" - Битола),
- проф. д-р Марјан Николовски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет "Св. Климент Охридски" - Битола),
- доц. д-р Ице Илијевски (Правен факултет - Кичево, Универзитет "Св. Климент Охридски" - Битола),
- проф. д-р Трпе Стојановски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет "Св. Климент Охридски" - Битола),
- проф. д-р Васко Стамевски (Правен факултет, Меѓународен славјански универзитет "Гаврило Романович Державин" - Св. Николе).

Вон. проф. д-р Катерина Вељановска Блажевска во рамките на интервјуто посочи дека Република Македонија претставува тло на "измешани интереси", дел на политичките елити кои што години наназад владеат на политичката сцена и умешно ги придобиваат гласовите од страна на гласачкото тело, дел на интересите на надворешно влијание (почнувајќи од соседите) и пошироко во контекст на гео-политичките предиспозиции кои што одредени земји ги имаат насочено, од свој личен стратешки аспект, кон Република Македонија.

Според неа, во изминатите неколку години, странското влијание во земјата е забележано во повеќе наврати. Првично, станува збор за интерно мешање во политичката сцена преку сугестии и насоки од истакнати странски политички актери и лидери на релевантни политички институции. Понатаму, се забележува особено користење на странскиот фактор за споделување на одредени "ризични" политики од страна на водечките политички партии, кои што на еден начин, ја научија низ времето својата ПР лекција – својот кредибилитет да го засноваат на основа на поддршка и пофалба од странски политички актери – истомисленици. Во контекст на директно влијание врз уредувачката политика на медиумите, навидум тоа не е јавно интерпретирано, истото може дополнително да се увиди преку одборите од кои се составени медиумите куќи, како и капиталот во нивното основање.

Понатаму, таа укажа дека најголемо влијание, кога станува збор за анализа и интерпретација на странското влијание во Република Македонија, може да се забележи преку функционирањето на цивилното општество. Во контекст на наведеното, на јавноста воопшто не ѝ е непознато кои проекти се финансирани од странски фондации и институции, како и во која идеолошка насока се движи политиката на истите. Отвореноста на македонското општество на секое поле, мултиетничко, социјално и културолошко, создаде услови за особен раст и развој на невладиниот сектор со несомнена експанзија, така што отвореноста кон соработка со надворешни организации и институции и користењето на нивни фондови за потребите на различни целни групи во земјата, во голема мера придонесува за забележително странско влијание (особено од аспект на интегрирање на ставови согласно принципите на организацијата – донатор).

Според нејзини сознанија, беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот и за тоа е свесна целокупната јавност, пред сè, бидејќи странските делегации, воедно поддржувачки на престојниот референдум со интензивно темпо беа присутни во земјата и учествуваа во

навидум поставена ПР позитивна кампања за поддршка на референдумската излезеност, со цел добивање на легитимност, но и поттикнување на позитивен исход од истиот.

Во однос на видливоста за јавноста на присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија преку медиумите и ефикасноста во нивните заложби, таа појасни дека медиумите редовно ги пренесуваат до јавноста главните, суштински содржини, кога станува збор за НАТО/ЕУ интегрирањето. Сето тоа се случува, пред сè, бидејќи без оглед дали се говори за став на политичката власт/опозиција, не се излегува од рамката НАТО/ЕУ, односно насоките водат до целосно интегрирање во овие институции. Во однос на видливоста за јавноста, истото зависи од тоа колку јавноста е едуцирана во однос на тоа што значи функционирањето на НАТО/ЕУ, односно потребно е да се говори за сегментирана јавност, која на различен начин е инволвирана во идејата за интегрираност на земјата во овие институции, при што и во различен степен ги оправдува истите. Токму овде е потребно доближување на програмата на медиумите согласно капацитетот на разбирање на јавноста. Ефикасноста на медиумот во преносот на овие содржини, од друга страна, пак, зависи од перцепцијата од страна на уредувачката политика на медиумот кон моменталната ситуација во земјата, така што оваа проблематика во однос на ефикасност и ефективност е потребно да се разгледа токму од овие два аспекти.

Професорката Вељановска Блажевска го оценува како делумно позитивно странското влијание во Република Македонија, пред сè, доколку странскиот фактор кој има свое влијание во земјата се придвижува во иста насока со стратешката рамка за аспирации и меѓународно претставување на земјата. Само на овој начин, странското влијание може да биде поттикнувачко за креирање на позитивна слика за идните успешни приказни на земјата, пред сè, на основа на пренос на странските искуства и полесно совладување на пројавените препреки во делувањето во различни општествени сегменти.

Според нејзина перцепција, севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија го оценува делумно високо, особено доколку се говори за поставеноста и функционирањето на политичката сцена.

Доц. д-р Благој Цонев смета дека во изминативе неколку години и во моментов во Република Македонија постојат интереси на Албанија, Србија, Турција, Грција и САД преку НАТО. Државните се во вид на остварување на нивните стратешки и геополитички интереси, а оние на САД и на НАТО се за стабилизирање на регионот.

Според него, врз политиката на известување, како и врз уредувачката политика на медиумите во Република Македонија неможе да се забележи странско влијание. Ова го подкрепуваа со фактот дека ниту еден од медиумите не е директно или преку проекти финансирани од некоја странска фондација, било да е државна или приватна. За разлика од странското влијание се забележува директно влијание од страна на политичките партии во Македонија.

За него, нормално е во невладиниот сектор во секоја држава да се забележува влијание на некоја странска држава или пак на некоја невладина организација или фондација. Тоа е резултат на фактот дека НВО секторот е финансиран доминантно од странски фондации или пак партнерски странски НВО.

Според него, за бојкотирањето на Референдумот смета дека немаше некое странско влијание. Меѓутоа се забележуваше енормно голем притисок за успешност на референдумот од страна на европски и американски функционери и политичари. Во одреден степен една мала

политичка партија се определуваше како про-руски фактор, меѓутоа истата воопшто неможе да се определи како фактор на политичката сцена во Република Македонија. Накратко може да се каже дека за бојкотирање на референдумот немаше притисок од странство.

Во однос на видливоста на присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија преку медиумите и ефикасноста во нивните заложби, тој вели дека може да се каже дека се присутни во јавноста, но недоволно за да бидат убедливи за да ги олицетворат вредностите за кои се залагаат. Имено, нужно е поголемо афирмирање не на самите организации, туку на вредностите кои се карактеристични и определувачки како за ЕУ, така и за НАТО со цел обичниот граѓанин да ја разбере потребата од членство на Македонија во овие организации.

За доцент Цонев нормално е да има странско влијание во секоја држава која се стреми да влезе во сојуз на држави и тоа да се определи како позитивно од причина што како аспиранти мораме да се поистоветиме и да ги имплементираме вредностите на сојузот во кој се стемиме да влеземе. Како позитивно влијание ги набројува: владеење на правото, почитување на човековите права, развој на демократскиот систем и редица други фактори кои мора да се променат под странско, односно европско влијание.

Во однос на севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија тој укажа дека иако се забележува определен вид на странско влијание, тоа не е до тој степен високо за да може да генерира политика само по себе. Сепак влијанијата на ЕУ и на НАТО се зголемени од причина што овие организации имаат интерес за стабилизација на Балканот.

Проф. д-р Злате Димовски - во изминативе неколку години и во моментов во Република Македонија постојат повеќе видови на интереси, кои ги дели на политички, економски, воени, разузнавачки и општествени, за кои посочува дека се вкрстуваат, а припаѓаат на различни држави и тоа на земјите од соседството, од европските држави, како и од држави надвор од Европа.

Понатаму, дополнува дека се забележува странско влијание врз политиката на известување на медиумите во Република Македонија кое се чувствува и врз нивната уредувачка политика преку: финансирањето, доставувањето до јавноста на полувистини, нарачки на наводни новинарски истражувања, особено влијание на мислењето на граѓаните, пласирање на информации за дефокусирање на јавноста, тензирање преку невистинито и таргетирано информирање, како и продукција и наменско користење на т.н. Експерти.

Тој се согласува дека во функционирањето на невладиниот сектор во Република Македонија се забележува одредено странско влијание, и тоа преку: финансирањето, добивањето на сомнителни проекти, обуки во странство, како и разни бенефиции на припадници на невладини организации. Исто така, во функција на тензирање или дефокусирање на јавноста се вклучуваат повремено чудни и до тој момент конспиративни или непостоечки организации. Ваквите организации зависно од центарот кој ги води се појавуваат и како организатори на протести, изразување на граѓанска непослушност, контрапротести и сл.

Професорот Димовски се согласува дека беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот, меѓутоа смета дека присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија не беа и не се доволно видливи за јавноста преку медиумите и ефикасни во нивните заложби. Наводната застапеност на бенефитите и ограничувањата од членството во

ЕУ и НАТО не се доволно појаснети затоа што истите се појаснуваат само низ призмата на добивање на средства и поголеми странски инвестирања. Сè друго е магливо, нејасно, контрадикторно и незабележливо за широката јавност.

Севкупното странско влијание во Република Македонија во поголема мера го оценува како негативно. Во нашата држава треба да се создаде клима на самоосвестување, осознавање на реалните потреби, избегнување на размислите дека мора да се добие бенефит од секоја активност, да се избегне размислата дека некој друг треба да работи, а не ние. Странското влијание пласира идеи, оцртува состојби за луѓе со друга култура, начин на перцепирање на состојбите, личната одговорност и свесноста за секој потег. На овие простори сè повеќе се всадува недовербата, несигурноста, скептицизмот, измамите, криминалот и сето тоа се доживува и прифаќа како стил на живот. Оттаму се јавува комплексот на генерална завера и измама.

Странското влијание во моментов во Република Македонија, според него, постои како влијание во секторите на финансирање, буџетирање, одбрана, безбедност, култура и сл. Многу работи се очекуваат од надвор, се восхитуваме на странски мислења, преголемо потенцирање на дадени оценки од надвор за многу состојби и настојување да се удоволи само на тие барања, и се акцентира наметнатото мислење дека сè што е домашно треба да се запоставува, резервира, оттурнува и невреднува.

Проф. д-р Марјан Николовски во интервјуто појасни дека Република Македонија според својата поволна геостратегиска положба од секогаш претставувала предмет на интерес како на земјите од опкружувањето, исто така и на големите сили. Државите од Блискиот исток имаат интерес преку Република Македонија, Косово и Босна и Херцеговина да се инфилтрираат во срцето на Европа. Кина како голема економска сила настојува да има влијание преку Република Македонија кон пазарот во Европа. Република Македонија има склучено договор за стратегиско партнерство со САД и тие никогаш не би се откажале од доминантното влијание кое го имаат во неа. Русија на суптилен начин настојува да го намали ваквото влијание во Република Македонија, а со тоа да ја стопира експанзијата на САД. Секако дека и земјите членки на ЕУ се заинтересирани за безбедна Република Македонија, бидејќи со тоа тие ја заштитуваат и својата безбедност.

Според него, медиумите се моќно оружје во креирањето на јавното мислење. Во петгодишното истражување на Факултетот за безбедност - Скопје под наслов „Јавното мислење на граѓаните за корупцијата“ на примерок од над 1200 испитници од цела територија на Република Македонија, резултатите укажувале дека граѓаните се информираат преку медиумите најповеќе и тоа неколку пати е поголем процентот на информираност преку медиумите за разлика од останатите начини на информирање. Тоа укажува дека оној кој ги поседува медиумите може да влијае во креирањето на јавното мислење. Странскиот фактор, криминалните организации и политиката преку сопствениците на медиумите можат да имаат огромно влијание врз мислењето на граѓаните за општествените појави.

Во однос на граѓанскиот сектор, проф. Николовски смета дека за жал сеуште го нема заземено вистинското место во системот во Република Македонија и дека сеуште на некој начин е маргинализиран, а тоа доаѓа особено до израз во безбедносниот сектор. Граѓанскиот сектор е под странско влијание, па со финансирање на активности на одредени невладини организации може да се влијае врз појавите во Република Македонија. Сеуште неможеме да

зборуваме за самостојни граѓански здруженија кои ќе ја имаат функцијата на заштита на правата на граѓаните што е и смислата за нивното формирање.

Според неговите сознанија, беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот. Тој смета дека е направена квалитетна проценка преку опозиционата партија да се влијае на граѓаните да не излезат на гласање, а со тоа да се успее во целта за неуспешност на референдумот, што е дело на извесни надворешни влијанија.

Во однос на видливоста на присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија преку медиумите и ефикасноста во нивните заложби, тој укажа дека НАТО/ЕУ институциите се присутни онолку колку што е дозволено. Секое нивно зголемено присуство и влијание би значело излегување од својот мандат, односно би постоела опасност од нивно инволвирање во внатрешните работи на една суверена држава.

Понатаму, тој образложи дека странското влијание треба да се анализира од призма на нивните глобални интереси. Доколку одредени појави во Република Македонија одат во прилог на нивната глобална политика, тие ќе ги поддржуваат, доколку бидат превземени одредени активности кои не се во нивен прилог, тогаш тие превземаат други активности за предупредување и враќање на курсот кој е по нивна мерка.

Според негова перцепција, Република Македонија никогаш повеќе не била предмет на интерес на странскиот фактор, па затоа слободно може да се каже дека денес е присутно делување на најмногу странски разузнавачки служби кои со прибирање на информации ги потхрануваат нивните влади за превземање на идни чекори за придобивање на поголеми влијанија во Република Македонија, а со тоа и пошироко во регионот.

Доц. д-р Ице Илијевски во рамките на интервјуто посочи дека големите сили како САД и Русија имаат силен интерес за влијание на Западен Балкан, а со тоа и во Република Македонија. Едните за проширување на НАТО, а другите во обид на спречување на евроатлантските интеграции.

Тој смета дека врз политиката на известување на медиумите и нивната уредувачка политика нема изразено странско влијание иако не се исклучува независноста и непристрасноста во информирањето. Сепак медиумите повеќе застапуваат партиски ставови и одработуваат одредени агенди кои можеби се поврзани со некој странски фактор. Странското влијание највеќе е изразено на социјалните мрежи преку електронските медиуми и креирањето на лажни вести.

Што се однесува до странското влијание врз невладиниот сектор, тој укажа дека таквото влијание е изразено преку добивањето на финансиски средства и грантови од страна на други држави и поголеми непрофитни организации. Тоа најчесто се прави заради креирање на јавно мислење и поддршка на одредени интереси.

Според негови сознанија, за присуството на извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот, иако не постојат директни докази кои укажуваат на одредено странско влијание во предреферендумскиот период, сепак одредени институции и официјални лица во Република Македонија не го исклучија влијанието на Русија за бојкот на референдумот.

За видливоста на присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија, доцент Илијевски нотира дека преку посетата на Република Македонија на голем број лидери од светот особено е видлива поддршката за евроатлантските интеграции.

Понатаму препорачува дека Република Македонија треба да се заштити од грубо мешање на странските сили во нејзината внатрешна политика. Сепак легитимно и до одредена мера големите сили преку нивната дипломатија ќе ги бранат своите интереси.

Неговата перцепција во однос на севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија е дека тоа е изразено во голема мера и секако придонесува врз општата ситуација. Борбата за превласт на големите сили не ја исклучува и Република Македонија со што може да се очекува уште поизразено директно и индиректно влијание.

Според проф. д-р Трпе Стојановски, при функционирањето на невладиниот сектор во Република Македонија се забележува странско влијание, кое се состои во присуството на донаторите, кои располагаат со средства, а средствата им требаат на домашните невладини организации. Според негови сознанија, беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот и тоа влијание доаѓаше од центри кои имаат негативен став за НАТО интеграцијата на Македонија. Сепак, тоа влијание беше помало, споредено со интересот на Македонија за интеграција во НАТО и ЕУ.

Понатаму, тој се согласи дека присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија се доволно видливи за јавноста преку медиумите и ефикасни во нивните заложби. Институциите имаа проактивна улога во промоцијата и нагласувањето на предностите од интеграција на земјата. Тоа коинцидираше со доминантниот интерес кај мнозинството граѓани, свесни што значи интеграцијата во НАТО/ЕУ, од една страна, и која е алтернативата, ако се пропушти оваа можност.

Странското влијание во Република Македонија тој го оцени како многу позитивно, така што скоро секоја посериозна држава, пријател на Македонија јасно се постави со поддршка на граѓаните. Странските пријатели беа свесни за чувствителноста пред која е исправена Македонија.

Според негова перцепција, во однос на севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија проф. Стојановски посочи дека доминира позитивното влијание и поддршка кон Македонија.

Проф. д-р Васко Стамевски како главни интереси во изминативе неколку години и во моментов кои постојат во Република Македонија ги посочува интересите на НАТО/ЕУ од една страна и Русија од друга страна, кои се главно од политички и економски причини.

Во однос на постоењето на странско влијание врз политиката на известување на медиумите во Република Македонија и нивната уредувачка политика, тој смета дека во минатиот период забележително беше присуството на информации поврзани со моменталната политичка состојба и политичките процеси, при што постоење извесен степен на заинтересираност на меѓународниот фактор за решавање на политичката криза, која во најголем дел беше манифестирана преку медиумите (пишани и електронски).

Според него, земајќи ги предвид настаните во последниве неколку месеци евидентно беше присуството на странско влијание, кое беше канализирано преку поединци (дел од нив и припадници на политички партии), кои отворено покажаа, дека се поддржани од други држави, интересни групи и други невладини организации.

Понатаму, тој нема лични сознанија за тоа дали беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на

Референдумот, иако низ јавноста многу често се споменуваше странска држава која преку свои инсталации се обидуваше да влијае врз граѓаните во поглед на нивниот бојкот.

За видливоста на присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија преку медиумите и ефикасноста во нивните заложби, тој смета дека јавноста во голема мера може да ги сфати ставовите на претставниците на институциите на НАТО /ЕУ, доколку ги согледува и анализира од вистински аспект и со критички осврт. Ефикасноста на нивните заложби во голема мера зависи од личните ставови и политички определби на граѓаните, иако, нивните заложби и ангажман се доволно претставени во медиумскиот простор.

Според проф. Стамевски, странското влијание во Република Македонија нема голем позитивен импакт врз внатрешните политички состојби, иако, присуството на странски претставници е евидентно и нивната намера за интеграција на Република Македонија, отворено ја манифестираат. Од друга страна, присуството на странскиот фактор (без разлика на причината за која се дојдени или даваат свои мислења), има негативен импакт врз граѓаните при што, според нив странците им се мешаат во нивните, со Устав, загарантирани политички, економски и други права и слободи.

Според негова перцепција, во однос на севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија, таа е под сериозно странско влијание. Причината за тоа е моменталната политичка состојба, која е производ на две различни струи, од кои, едната за интеграција, а другата за бојкот на договорот од Преспа. Интенцијата на дел од странските претставниците е да им даде до знаење на граѓаните дека интеграцијата на Република Македонија е потребна, додека другите ја негираат интеграцијата, со став дека, за тоа треба да се плати скапа цена (името, идентитетот итн), а постојат и држави кои остават на Република Македонија да си го реши прашањето за името по сопствен избор.

3.4 Фокус групи со студенти

Во рамките на истражувањето беа спроведени две фокус групи со по десет студенти по безбедност, право, меѓународни односи и политички науки. Фокус групите беа реализирани на 05 и 07.12.2018 со времетраење од по час и половина. Студентите беа расположени за дискусија, така што се разви пријатна и плодотворна атмосфера во која ги споделија нивните лични размислувања и ставови во врска со темата. Со оглед на тоа што немаше разлики во однос на двете групи студенти (и во двете групи имаше студенти кои се од наведените области на студирање) во продолжение ќе бидат прикажани и интерпретирани резултатите од интервјуто кое беше спроведено со нив.

Низ разговорот студентите укажаа дека судејќи според геостратешката положба, несомнено е дека Македонија е интересно парче за секоја голема сила, со цел остварување на своите лични интереси во трката за освојување на нови сфери. Не само во изминативе неколку години, туку и децении, па дури и векови наназад постои стремежот од големите сили, а со тоа и нивното доминантно влијание во државата на економско, политичко и воено-стратешко ниво. Поконкретно тие се согласија дека во Република Македонија во изминатите неколку години евидентно е влијанието на западните земји, членки на ЕУ и НАТО, а особено се забележува влијанието на САД од аспект на нивните геополитички интереси во однос на Република Македонија. Студентите напоменаа дека нивните мислења се темелат на

информации кои се стекнати од тоа што го приложуваат медиумските куќи, интернет медиумите и печатените весници, како и влијанието кое го има невладиниот сектор. Влијанието тие го гледаат во однос на контролата во полето на политиката и донесувањето на одлуки од страна на политичарите. Некои од студентите објасниј дека постои и влијание од Грција преку проблемот со името, како и од Бугарија преку издавањето на бугарски пасоши. Но, веќе кога е сè повидлив судирот помеѓу САД и ЕУ од една страна, а Русија и Турција од друга страна, помалите земји на Балканот стануваат сè поважни за овие спротиставени сили. Во моментов и двете страни имаат интерес кон Македонија, но последните неколку години САД и ЕУ со офанзива се многу поблиску до победа и приклучување на Македонија во нивно друштво.

Според студентите, во државите како Македонија многу лесно може да се забележат влијанија од повеќе надворешни фактори. Отсекогаш медиумите во Македонија биле свртени кон власта и нивната политика на известување зависела секогаш од политиката на власта. Кога во последните години власта промовира зачленување во НАТО и ЕУ, странското влијание кон нашите медиуми е неизбежно. Понатаму, укажаа дека професионалното новинарство во Република Македонија, никогаш не било застапено во потребна мера во македонските медиуми. Секогаш постои големо влијание од актуелната политичката констелација, па во таа смисла имајќи во предвид дека сегашната владејачка структура ужива силна поддршка од странски земји, преку неа посредно е изразено странското влијание. Со следењето на информациите од пишаните медиуми, следењето на коментарите во контактните емисии и социјалните медиуми, како и опаднатиот квалитет на дебатните емисии каде што секој учесник истакнува свое позитивно искуство и своја благонаклонетост кон меѓународните сили повторно се потврдува одговорот на ова прашање. Поради тоа имаме енормно намалување на тиражот на пишаните медиуми, опаднат интерес за учество на јавноста во контактни емисии, па дури и избегнувања на едноставни интервјуа.

Студентите, исто така, едногласно сметаа дека голем број невладини организации во Република Македонија, се под директно влијание на странски држави, од неколку причини. Прва и најважна причина е финансиското влијание кое одредени странски држави го имаат врз невладиниот сектор, а кое во многу наврати е јавно обелоденето, што понатаму повлекува фактичка неможност за вистинска независност. Понатаму, под закрила од финансиските донатори, невладиниот сектор ја застапува и претставува нивната идеологијата и цел, затскривајќи се зад својот "невладин" карактер. Понатаму укажаа дека капиталот е немилосрден, и дека гази сè пред себе. Така и формирањето и функционирањето на невладиот сектор неможе да биде независно. А и како би било независно, кога сите средства во невладиониот сектор се претежно од надворешен капитал. Според еден од студентите, невладините сектори се само една добра, елегантна форма за безболно навлегување во системот на оние кои се „даваат'' во проблеми (невработеност, економска нестабилност, инвестиции и реформи во сите сфери...), притоа нудејќи им „помош'' со давање на извесни привилегии на оние кои треба да ја завршат замислената цел.

Најголемиот дел од студентите се согласија дека имаше изразено странско влијание во насока на поддршка на референдумот, но не и во насока на негов бојкот. Ноторен е фактот дека во периодот непосредно пред референдумот, Република Македонија беше посетена од лидери и официјални претставници на голем број западни земји кои јасно се декларираа како поддржувачи на референдумот во насока на ЕУ/НАТО интегративниот процес.

Студентите потврдија и дека присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија се доволно видливи во јавноста преку медиумите особено во последните две години. Ова оттаму што значаен дел од медиумскиот простор во Република Македонија е резервиран за декларирање на нивните заложби и запознавање на широката јавност со истите.

Некои од студентите понатаму сметаа дека странското влијание во Република Македонија во голема мера влијае на прашањата кои се од есенцијално значење за суверенитетот и самостојноста на една држава, па во таа смисла истото го оценија во поголема мера како негативно, од аспект на тоа што зад интеграциската парадигма, има директно инволвирање во идентитетските прашања, за кои право на одлучување има единствено народот. Друга група студенти сметаа дека не е толку лесно и едноставно да се оцени странското влијание во Република Македонија. Секако дека странското влијание има и негативни и позитивни страни кон Република Македонија. Тука политичарите кои се избрани од страна на народот треба да ја водат политиката која ќе и одговара на Република Македонија. Негативно е тоа што, сè што требало да се случи од почетокот на XXI век се случува за две години во Македонија и македонскиот народ останува заплашен и збунет спрема сето ова што се случува преку ноќ. Негативни се поделбите кои што се случуваат во нашите општества за прашања кои доколку биле претходно добро разработени би биле прифатени од страна на поголем дел од народот. Препораката на студентите тука беше дека доколку со странското влијание добро се управува тоа би било позитивно за Македонија, но за да се управува добро со странското влијание треба прво добра огранизирана власт и разумна опозиција, што за жал во моментот ги немаме, па тоа резултира со внатрешна нестабилност на државата кое директно влијае на народот.

Во моментот, имајќи ја во предвид севкупната моментална ситуација, Република Македонија е премрежје од различни странски влијанија кои во голема мера ја подриваат независноста и сувереноста на државата, кои de jure ги имаме, но de facto се определени од ставовите на водечките светски сили и нивните интереси.

Според студентите, Македонија никогаш не била под поголемо странско влијание колку што е сега или пак сега тоа е толку јавно што е премногу воочливо. Севкупното странско влијание врз општата ситуација во Република Македонија е многу големо, и според студентската перцепција, очигледно е дека уште долго ќе биде присутно. Нашата држава во последно време се најде во центарот на вниманието на САД и ЕУ, за кои се претпоставува дека со приклучување на Македонија во ЕУ и НАТО значително ќе се пресечи патот на Русија и Турција во обидот повторно да влијаат на Балканот. Неслучајно е тоа што ЕУ и САД вршат притисок на Република Грција и Република Македонија да се најде решение за спорот со името за што наскоро Република Македонија да се приклучи кон ЕУ и НАТО и да не биде веќе слободна зона на која можат да делуваат други светски актери.

Странското влијание врз Република Македонија секогаш имало и очигледно е дека ќе остане уште долго. Според студентите, важно е Република Македонија да изгради свој став и да тргне кон пат по кој ќе стане држава која ќе има своја тежина на Балканот и со тоа надворешните влијанија ќе можат помалку да наштетат, а повеќе да бидат од корист.

3.5 Интервју со Националниот координатор за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО

Заради поцелосно истражување на поставениот предмет и хипотетичка рамка, како и согледување на перцепциите на власта, во рамките на проектот беше спроведено интервју со д-р Стево Пендаровски - Национален координатор за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО (во понатамошниот текст Национален координатор). Во периодот за кој се однесува истражувањето (11.07.2018-30.09.2018) тој одржал 2 прес конференции (со одговори на новинарски прашања), 4 телевизиски интервјуа, 3 интервјуа во пишани медиуми и 11 изјави за електронски или пишани медиуми. Дополнително, тој зел учество во кампањата за референдумот во рамките на која што зборувал за влегувањето на Република Македонија во НАТО во 7 телевизиски интервјуа, 4 интервјуа во пишани медиуми, 8 изјави за пишани и електронски медиуми, 23 постови на социјалните мрежи (Фејсбук и Твитер) и 28 обраќања на собири на граѓани во 14 општини во Република Македонија.

Во однос на предметот на интерес на истражувањето, Националниот координатор укажа дека последниве неколку години, особено по 2014 година, во НАТО контекст, е забележлив зголемен интерес на Руската Федерација за случувањата во Република Македонија, со оглед дека Алијансата, според официјалните руски документи, е стратешки противник на таа држава. Тој зголемен интерес се рефлектира и преку зголемени активности на дипломатските претставништа на Руската Федерација во нашата земја. Се разбира, постои и влијание од западноевропските држави и САД во контекст на нашето приближување кон НАТО/ЕУ, но, тоа влијание е предизвикано од нашите стратешки одлуки да станеме членка на тие организации.

Во однос на политиката на известување на медиумите во Република Македонија и нивната уредувачка политика Националниот координатор посочи дека се забележува странско влијание и дека тоа е од два (општи) вида: кај првиот, медиумите користат информации кои доаѓаат од странски извори, според свој автономен избор, водејќи сметка за интересот на својата публика. Кај вториот, медиумите предоминантно користат извори кои доаѓаат од иста држава или исто јазично подрачје, но, не по свој избор, туку следејќи го потеклото на своите сопственици или на доминантните акционери во сопственичката структура. Во првиот случај, уредниците сами, по своја проценка, заземаат страна, во вториот се принудени да заземат конкретна страна под притисок на политичките преференци на своите сопственици.

Од неговата позиција на Национален координатор за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО, тој изјави дека нема сознанија за странско влијание во невладиниот сектор. Во тој дел, тој рече дека може само да претпоставува дека постоеле и постојат обиди за странско влијание, слично како и во политичкиот или медиумскиот сектор за што постојат и службени податоци и податоци од јавни извори.

Според неговите сознанија, Националниот координатор забележа дека е присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот и тоа од македонските надлежни институции во соработка со партнерски служби во меѓународната заедница беше документирано во неколку случаи. Во овој момент се води судска постапка за најмалку еден случај каде што е докажано дека неколку лица примиле финансиски средства за постапување во таа насока.

По негова проценка, генерално гледано, нивото на разбирање на граѓаните на самата суштина на НАТО и ЕУ, вредностите врз кои се тие изградени и начинот на нивно функционирање, не се на задоволително ниво, појаснувајќи ја видливоста во јавноста на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија преку медиумите и ефикасноста во нивните заложби. Тоа го потврди со фактот дека Република Македонија, како држава, никогаш немала усвоена медиумска стратегија за објаснување и приближување до граѓаните на суштината и вредностите на евроатлантските институции, пред сè, затоа што поддршката за членство во НАТО и ЕУ секогаш беше на многу високо ниво. Меѓутоа, во сите изминати години, во невладиниот сектор беа преземени повеќе иницијативи од тој тип, кои особено се интензивираа по добивањето на покана за членство во НАТО на Република Македонија.

На нашето барање за оценка на странското влијание во Република Македонија, Националниот координатор одговори дека политичкото и медиумското влијание кое доаѓа од земјите членки на ЕУ/НАТО е генерално позитивно, затоа што се потпира врз вредностите на либералната демократија, пазарното стопанство и човековите права. Се разбира, во тој дел постојат и негативни примери, но генералните трендови се позитивни. Влијанието кое доаѓа од балканските држави, особено државите кои беа дел од поранешна Југославија, како и од дел од поранешните социјалистички земји од источна Европа и СССР, е генерално негативно, затоа што ги рефлектира нивните постигнувања во изградбата на зрели демократски општества, а тие земји по сите параметри имаат скромни постигнувања во тој сегмент.

Запрашан за неговата улога во однос на странското влијание преку медиумите во Република Македонија, тој посочи дека во рамките на неговите обврски е активен во јавноста и во медиумите со презентирање на факти со кои се обидува да го намали влијанието на лажните вести кои се однесуваат на интеграцијата на Република Македонија во НАТО.

Според неговата перцепција, во последниве неколку години странското влијание во Република Македонија беше најголемо пред и по 27 април минатата година и во периодот пред, за време и по референдумот, особено во пресрет на постапката за промена на Уставот на Република Македонија. Во моментов, странското влијание во Република Македонија е присутно, но, ниту приближно на нивото да влијае врз главните политички трендови.

3.6 Хронолошка анализа на официјалните посети

За потребите на истражувањето беше изготвен и преглед на официјални посети на Владата на Република Македонија и нејзините претставници од страна на официјални државни претставници, но и посети и учества на македонските државни власти на официјални настани организирани од меѓународни организации и други држави.

Прегледот на посетите е составен и прикажан преку официјалните јавно достапни информации од интернет страницата на Владата на Република Македонија, а се однесуваат на периодот по потпишувањето на Договорот од Преспа со Република Грција, па сè до одржувањето на Референдумот во Република Македонија.

Прегледот е даден во Прилог на анализата.

Од хронолошкиот преглед може да се констатира дека 20 средби на владини претставници беа одржани само во половината од месец јули, а во септември дури 38 средби, а особено непосредно во предреферендумскиот период[55]. Во македонската јавност ова беше оценето како засилена дипломатска офанзива во пресрет на референдумот, а и позитивен сигнал и поддршка за Македонија за сите активности кои ги спроведуваше на патот на евроатлантските интеграции. Во тој период во Македонија меѓу останатите дипломати и државници, пристигнаа Генералниот секретар на НАТО, Германската канцеларка и Германскиот канцелар, како и други високи претставници од американската администрација. Главните апели од сите нив беа дека откако Договорот од Преспа ќе биде имплементиран, Македонија ќе стане членка на НАТО, па се упатуваа пораки до граѓаните да не се испушти ваквата шанса, со оглед на тоа дека Референдумот се приближуваше и стануваше збор за чувствително референдумско изјаснување за промена на уставното име на државата.

4. Заклучок и препораки

Поради својата поволна геостратешка положба, Република Македонија отсекогаш била предмет на интерес на земјите од опкружувањето, регионот, како и на големите светски сили. Во последните неколку години во Република Македонија беше забележан зголемен директен странски интерес поради најавите за засилени активности за придвижување на евроатлантските интеграции на земјата. Ваквиот интерес придонесе за менување на општата ситуација во земјата. Од една страна, беше влијанието на западно-европските држави и САД, кое доминираше во целокупниот процес, а со оглед на повеќегодишните стратешки цели и интереси на Република Македонија да биде дел од НАТО и ЕУ. Од друга страна, со интензивирањето на овој процес, се забележа и зголемен интерес на Руската Федерација за активностите на тоа поле, со намера за забавување на интеграциите. Во рамките на овој период постоеше и вкрстување на интересите кои припаѓаат на земјите од соседството и западно-европските земји. Интересите се во различни сфери: политички, стратешки, економски, воени, разузнавачки, општествени и сл.

При анализата на главната цел во проектот, како генерална оценка се констатира дека во истражуваниот период странското политичко влијание беше од најголем обем во последните неколку години.

Со официјалните странски посети на македонските институции и власти на високо политичко ниво се стави до знаење дека стратешките приоритети и цели на Македонија уште од осамостојувањето (членството во НАТО и ЕУ), сега станаа и стратешки приоритети на меѓународната заедница. Меѓутоа, од друга страна, се констатира и дека запознаеноста и разбирањето на граѓаните на евроатлантските процеси и интеграции не е на задоволително ниво, иако нивната поддршка сеуште е силна и висока, а функциите, улогата и надлежностите на евроатлантските организации не им се доволно јасни и познати.

Целокупниот процес беше многу интензивен и на национално и на меѓународно ниво. Сепак, резултатот е постигнат. Преспанскиот договор беше поддржан од Собранието со 81 глас

[55] Во текот на месец август не беше остварена ниедна официјална средба.

на 11 јануари 2019 година. Медиумите играа голема улога во ова, знаејќи или не, медиумите беа клучниот елемент на целиот процес.

Неколку заклучоци и препораки може да се повлечат од сето погоре споменато:

- Сопственоста на медиумите обезбеди цврста подлога за лажните вести и пропагандата да бидат многу возможни и предвидливи.
- Медиумското опкружување веќе беше формирано за да произведе лажни вести и само да го олесни неговото производство.
- "Ако медиумите не зависат од пари, влијанието ќе биде минимизирано", сподели еден новинар.
- Процесите на реформи во медиумите беа контролирани во нивната имплементација поради понатамошно искористување на сите можности во нивна корист.
- Кампањите во тој период беа или премногу агресивни од странската застапеност или не беа доволно информативни на ниво на "граѓанинот".
- Немаше видлива сопственост на процесот од страна на граѓаните, ниту учество на обичниот граѓанин во кампањата.
- Треба да се развијат информативни едукативни материјали за лажни вести за средно и високо образование за понатамошно запознавање на граѓаните. Треба да се земат предвид обуките, на пример, да се воспостават предавања "Школа за НАТО/ЕУ" за да се искористи знаењето и разбирањето на она што всушност треба да го сториме во претстојниот процес. IMPETUS размислува за таква активност со средношколците и студенти од факултетите од областа на правото/одбраната/безбедноста.
- Презентацијата на ова истражување во руралните области може да се смета како подигање на свеста за пропагандата и препознавање на она што е лажна вест во минатата година.
- Отворена тема - треба да се развијат грантови и да се прилагодат за новинарите / медиумските работници кои сакаат да пишуваат за некоја тема, односно истражувачкото новинарство треба да биде повеќе поддржано.
- Заедничката работа на истражувачите и новинарите, како оваа, покажува одлични перформанси, размена на мислења, заедничка дебата и квалитет на дискусија. Исто така, таа дава научна важност на нивните ставови и перцепции во време кога довербата во медиумите е ниска. Донаторите можат да поддржат повеќе такви активности.

Библиографија

Медиумски вести:

- BalkanInsider, Report on Russion Influence in Kosovo and Macedonia, 14.11.2017, https://www.balkaninsider.com/reports-on-russian-influence-in-kosovo-and-macedonia/
- Dusan Stojanovic, EU and Russia vie for influence in volatile Balkans region, 24.02.2018, https://www.defensenews.com/global/europe/2018/02/24/eu-and-russia-vie-for-influence-in-volatile-balkans-region/
- Emmanuelle Rousseau's Blog, "Ending the Name Dispute: Greece and (North) Macedonia finally overcoming their ancient heritage rivalry? What comes next?", Russian International Affairs Council, 01.07.2018, http://russiancouncil.ru/en/blogs/emmanuelle-rousseau/34254/?sphrase_id=23856553
- Euronews, Greece to 'expel Russian diplomats' over FYRMacedonia deal, 11.07.2018, https://youtu.be/7cv_e83_4Ps
- Fahrudin Smailovic, "A map of the biggest investors in the region", 05.08.2018 http://balkans.aljazeera.net/vijesti/mapa-ko-su-najveci-investitori-u-regiji
- Hellena Smith, Macedonia changes name, ending bitter dispute with Greece, The Guardian, International Edition, 17.06.2018, https://www.theguardian.com/world/2018/jun/17/macedonia-greece-dispute-name-accord-prespa
- Ivana Sekularac, Macedonian President Refuses to Sign 'Criminal' Law to Change Country's Name, Reuters, 26.06.2018, https://www.reuters.com/article/us-macedonia-greece-name/macedonian-president-refuses-to-sign-law-on-countrys-name-change-idUSKBN1JM0W2?feedType=RSS%3C/div%3E%3C/body%3E%3C/html%3E
- МКД, Пендаровски-Мекки, Македонија ги почна претпристапните преговори за членство во НАТО, 25.07.2018, https://www.mkd.mk/makedonija/politika/pendarovski-mekki-makedonija-gi-pochna-pretpristapnite-pregovori-za-chlenstvo-vo
- Kurt Volker, Don't Let Russia Get Its Way in Macedonia, 28.09.2018, https://foreignpolicy.com/2018/09/28/dont-let-russia-get-its-way-in-macedonia/
- Leonid Bershidsky, Putin Has Lost His Influence in the Balkans, 18.07.2018, https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2018-07-18/russia-has-lost-influence-in-balkans-but-it-still-sows-trouble
- Lester Feder, Macedonia Suspects A Greek-Russian Billionaire Paid For Violent Protests To Prevent It From Joining NATO, 16.07.2018, https://www.buzzfeednews.com/article/lesterfeder/macedonia-russia-nato
- Mark Galeotti, Do the Western Balkans face a coming Russian storm?, Policy Brief, 04.04.2018, https://www.ecfr.eu/publications/summary/do_the_western_balkans_face_a_coming_russian_storm
- Patrick Wintour, Greece to expel Russian diplomats over alleged Macedonia interference, 11.07.2018, https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/greece-to-expel-russian-diplomats-over-alleged-macedonia-interference
- Sarantis Michalopoulos, US-Russia tensions escalate over Greece, Macedonia name deal, 13.07.2018, https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/us-russia-tensions-escalate-over-greece-macedonia-name-deal/
- Saska Cvetkovska, Russian Businessman Behind Unrest in Macedonia, Organized Crime Corruption Reporting Project, 16.07.2018, https://www.occrp.org/en/28-ccwatch/cc-watch-indepth/8329-russian-businessman-behind-unrest-in-macedonia

- Silvana Kochovska, Nimetz: Prespa Agrreement is very important for the region and relations between Athens and Skopje, MIA, 13.12.2018, https://mia.mk/2018/12/nimetz-prespa-agreement-is-very-important-for-the-region-and-relations-between-athens-and-skopje/?lang=en
- Valentina Duhanaj, "The following countries are among those that may be approaching important turning points in their democratic trajectory", according to the latest Freedom in the World report, 12.02.2018 https://freedomhouse.org/blog/10-countries-watch-2018
- Vuk Velebit, Russian influence in Macedonia: A credible threat?, 14.11.2017, https://europeanwesternbalkans.com/2017/11/14/russian-influence-macedonia-credible-threat/
- Oculus News, Russian efforts to influence Macedonia, 08.03.2018, http://www.ocnal.com/2018/03/russian-efforts-to-influence-macedonia.html
- Macedonian Parliament ratifies country name deal, 20.06.2018, http://rs.n1info.com/English/NEWS/a397808/Macedonia-Parliamnet-ratifies-new-county-s-name.html
- Билјана Божиновска, ДИК: Референдумот неуспешен, излезноста 36,9 отсто, 01.10.2018, https://alfa.mk/%d0%b4%d0%b8%d0%ba-%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%83%d0%bc%d0%be%d1%82-%d0%bd%d0%b5%d1%83%d1%81%d0%bf%d0%b5%d1%88%d0%b5%d0%bd-%d0%b8%d0%b7%d0%bb%d0%b5%d0%b7%d0%bd%d0%be%d1%81/
- Лидер, Инвеститорите ја заобиколуваат Македонија. Во Србија нова германска фабрика која ќе вработува 5.000 луѓе, 07.08.2018, https://lider.com.mk/makedonija/investitorite-ja-zaobikoluvaat-makedonija-vo-srbija-nova-germanska-fabrika-koja-kje-vrabotuva-5-000-lugje/
- Макфакс, Русите најголемите инвеститори во Македонија, 06.08.2018, https://makfax.com.mk/ekonomija/%D1%80%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D1%98%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8-%D0%B8%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D0%BA/
- Независен, Виена Институт: Швајцарија е најголемиот инвеститор во Македонија, 05.08.2018, https://nezavisen.mk/mk/vesti/2018/08/76816/
- Нетпрес, Колку пари „исцица" референдумот од граѓаните?, 03.10.2018, https://netpress.com.mk/kolku-pari-iscica-referendumot-od-graganite/
- Русија пошироко, Русија го ограничува увозот на македонски праски и кајсии, 10.08.2018, https://mk.rbth.com/economics/81774-rusija-ogranichi-uvoz-praski-makedonija
- СДК, ЕУ почна кампања за референдумот: Најава за помош од 150 милиони евра за општините, https://sdk.mk/index.php/makedonija/eu-pochna-kampana-za-referendumot-najava-za-pomosh-od-150-milioni-evra-za-opshtinite/
- Фуркан Салиу, АВМУ со незаконско решение? ДИК: само Собранието има ексклузивно време за рекламирање, 20.08.2018, https://tv21.tv/mk/avmu-so-nezakonsko-reshenie-dik-samo-s/

Извештаи, програми, планови:

- Agreement, Final Agrreement for the Settlement of the Differences as Described in the United Nations Security Council Resolution 817 (1993) and 845 (1993), the Termination of the Interim Accord of 1995, and the Establishment of a Strategic Partnership between the Parties, http://www.ekathimerini.com/resources/article-files/aggliko-1.pdf
- European Broadcasting Union, Trust in media 2018, Report, 27.02.2018, https://www.ebu.ch/publications/trust-in-media-2018
- FOW, News and analyses, 27.12.2018, "2018 in Figures", https://euvsdisinfo.eu/2018-in-figures/

- Media Sustainability Index (MSI) Explorer, The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia (2001-2018) https://www.mediasustainabilityindex.org/
- Media Sustainability Index, The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia, 2018, https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/media-sustainability-index-europe-eurasia-2018-full.pdf
- Prespa: A dangerous agreement, European Free Alliance, 20.06.2018, http://www.e-f-a.org/news-single-view/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1146&cHash=c2ceb9a9d416366f2d8e70e26630e108
- Prespa agreement explained simplified, part1, https://vmacedonia.com/politics/opinions/prespaagreement-explained-simplifiedpart1.html
- Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, Skopje, 29.06.2015 https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/newsfiles/20150619_agreement.pdf
- Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf
- Regional platform for advocating media freedom and journalists safety, http://safejournalists.net/mk/news-2/
- Urgent Reform Priorities for the Former Yugoslav Republic of Macedonia, June 2015, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf
- План за итни реформски приоритети „3-6-9“, http://vlada.mk/plan-3-6-9
- Програма на Владата на Република Македонија за 2017 (Јуни-Декември), http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Programa_Vlada_RM_Juni_Dekemvri_2017.pdf

Говори, изјави:

- http://www.europarl.europa.eu/meps/en/96840/KNUT_FLECKENSTEIN/home
- Говор на Претседателот на Македонската влада, г-дин Зоран Заев, https://vlada.mk/node/15181
- Изјава дадена во радио емисија https://www.youtube.com/watch?v=Ebxg2FOEjdg
- https://twitter.com/JHahnEU/status/1046472062678773760

Интервјуа:

- Интервју со доц. д-р Благој Цонев (Факултет за безбедносни науки, МИТ Универзитет - Скопје), спроведено на 14.11.2018
- Интервју со доц. д-р Ице Илијевски (Правен факултет - Кичево, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола), спроведено на 18.11.2018
- Интервју со вон. проф. д-р Катерина Вељановска Блажевска (Факултет за безбедносни науки, МИТ Универзитет - Скопје), спроведено на 14.11.2018
- Интервју со проф. д-р Марјан Николовски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола), спроведено на 18.11.2018
- Интервју со проф. д-р Стево Пендаровски, Национален координатор за подготовка на Република Македонија за членство во НАТО, спроведено на 17.11.2018

- Интервју со проф. д-р Трпе Стојановски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола), спроведено на 22.11.2018
- Интервју со проф. д-р Васко Стамевски (Правен факултет, Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“ – Св. Николе), спроведено на 19.11.2018
- Интервју со проф. д-р Злате Димовски (Факултет за безбедност - Скопје, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола), спроведено на 18.11.2018

- ПРИЛОЗИ -

Хронолошки преглед на официјални посети

10.07.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, на маргините на Самитот на ЕУ за Западен Балкан во Лондон, со претставници на Охридската група, пријатели и поддржувачи на нашата земја, предводени од сер Џорџ Робертсон.

10.07.2018
Премиерката на Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска, Тереза Меј заседаваше со сесијата „Надворешна политика, билатерални прашања и наследство од минатото“, на која посебно место доби постигнатиот договор за македонско-грчкиот спор за името и за стратегиско партнерство меѓу двете земји, кој беше потпишан на 17 јуни во Преспа.
Таа со посебен гест ги покани Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев и Претседателот на Владата на Република Грција, Алексис Ципрас, заедно со неа на посебна фото сесија.

10.07.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, како дел од своите активности за време на Самитот на ЕУ за Западен Балкан, со Високата претставничка за безбедност и надворешна политика на ЕУ, Федерика Могерини.

10.07.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Претседателот на Владата на Република Хрватска Андреј Пленковиќ.
Кратка средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев на маргините на самитот со канцеларката на СР Германија Ангела Меркел.

11.07.2018
Потпишана Програмската рамка на ФАО за Македонија за периодот 2018-2020 година помеѓу Организацијата за храна и земјоделство на Обединетите Нации и Владата на Република Македонија.

11.07.2018
Учество на Премиерот Заев на панелот „НАТО ангажмани: Дијалози на Самитот во Брисел” во рамки на НАТО Самитот.

12.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, своите активности на Самитот на шефови на држави и влади на НАТО, ги започна со учество и обраќање на состанокот на

лидерите на земјите членки и партнери во мисијата „Решителна акција“ што се спроведува во Авганистан.

12.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, на Самитот на шефови и држави на НАТО, на пригодна церемонија ја прими поканата за членство во алијансата што му ја врачи Генералниот секретар Јенс Столтенберг.

13.07.2018
Во Владата на Република Македонија потпишан Договор за државна помош со американската компанија ТЕЛАМОН.

13.07.2018
Македонската владина делегација на маргините на Самитот на шефови на држави и на влади на НАТО во Брисел, оствари средба со сенаторите од Соединетите Американски Држави Том Тилс, од Републиканската партија, и Џин Шајен, од Демократската партија.

13.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, имаше средба со амбасадорот на Република Франција во Република Македонија, Кристијан Тимоние.

16.07.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со амбасадорката на Австралија за Република Македонија, која го завршува својот мандат, Џулија Фини.

17.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, го прими во официјална посета еврокомесарот за соседска политика и проширување на ЕУ Јоханес Хан, кој со оваа посета ја реализираше неговата најава веднаш после одлуката на Европскиот Совет, дека на 17 јули ќе дојде во Скопје за да го означи стартот на скрининг процесот за нашата земја пред отворањето на поглавјата за преговори со ЕУ кое е закажано за јуни 2019 година.

20.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од градоначалникот на Град Скопје, Петре Шилегов, оствари средба со градоначалникот на Љубљана, Зоран Јанковиќ.

20.07.2018
До Кабинетот на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, пристигна писмо со честитки по повод договорот за македонско-грчкиот спор за името и за стратегиско партнерство меѓу двете земји од Претседателот на Владата на Унгарија Виктор Орбан, потпишано и во име на Вишеградската Четворка.

23.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, учествува во Мостар на традиционалната манифестација Mostar Peace Connection, каде пред почетокот на настанот, неформално поразговара со домаќините, претставници од Центарот за мир и мултиетничка соработка, претседавачот со Советот на министри на БИХ, Денис Звиздиќ, грчкиот премиер Алексис Ципрас и црногорскиот премиер Душко Марковиќ.

24.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев прими делегација на Министерството за надворешни работи на СР Германија што ја предводеше државниот министер надлежен за Европа Михаел Рот.

25.07.2018
Средба на Националниот координатор на Република Македонија за НАТО, Стево Пендаровски и Директорот на Евро-атлантско и глобално партнерство во одделот за политички и безбедносни прашања во штабот на НАТО во Брисел, Џејмс Мекеј.

25.07.2018
Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев прими делегација на НАТО предводена од Џејмс Мекеј, Директор на Евро-атлантско и глобално партнерство во одделот за политички и безбедносни прашања во штабот на НАТО во Брисел.

25.07.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со Матс Стафансон, амбасадор на Кралството Шведска во Република Македонија.

01.09.2018
Учество на Заменичката на претседателот на Владата и министерка за одбрана Радмила Шекеринска на Безбедносниот форум - Дубровник 2018 со тема „Зајакнување на отпорноста на Медитеранот, Европа и Западниот Балкан“.

02.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев и Претседателот на Република Србија, Александар Вучиќ на граничниот премин Табановце Прешево и најава на почеток на имплементација на проектот за заедничко гранично управување One Stop Shop.

03.09.2018
Генералниот секретар на Владата на Република Македонија Драги Рашковски, придружуван од државните секретари и претставници на ресорните министерства на Република Македонија, одржа работна средба со државните секретари и претставници на министерствата од Република Бугарија, на која беше изразена подготвеност за интензивирање на соработката меѓу двете земји.

03.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Ендру Пејџ, директор за Западен Балкан во британското Министерство за надворешни работи, придружуван од Рејчел Галовеј, амбасадорка на Обединетото Кралство на Велика Британија и Северна Ирска во Република Македонија.

04.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Христијан Хелбах, специјален претставник за Југоисточна Европа на германското министерство за надворешни работи.

04.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од Бујар Османи, заменик на претседателот на Владата задолжен за европски прашања, со учесници на конференцијата што институтот Аспен ја организира во Скопје.

05.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со Андрес Кристиан Хоугард, амбасадор на Кралството Данска во Република Македонија.

06.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Жан Аселборн, министер за надворешни работи на Големото Војдводство Луксембург.

06.09.2018
Заедничка прес конфренција на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев и Генералниот секретар на НАТО Јенс Столтенберг, на која информираа за заедничките активности во рамките на официјалната посета на Генералниот Секретар на НАТО Столтенберг и на делегацијата на алијансата што го придружуваше.

07.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев и сојузниот канцелар на Австрија Себастијан Курц, кој со владина делегација е во официјална посета на нашата земја.

07.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Оливие Кадик, сенатор од Република Франција и претставник на француските државјани надвор од Франција, придружуван од амбасадорот на Република Франција во Република Македонија, Кристијан Тимоние.

08.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Канцеларката на Сојузна Република Германија Ангела Меркел при првата официјална посета на Република Македонија.

08.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со американскиот сенатор и претседавач на Комитетот за национална безбедност и на Поткомитетот за европска и регионална безбедносна политика, Рон Џонсон.

08.09.2018
Средба помеѓу министерот за информатичко општество и администрација Дамјан Манчевски и министерот за дигитална политика, телекомуникации и медиуми во грчката Влада, Никос Папас.

11.09.2018
Склучен договор со Европската инвестициона банка вреден 100 милиони евра за поволно финансирање на мали и средни претпријатија

12.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со претседателот на Косово, Хашим Тачи.

12.09.2018
Средба на Министерот во Владата на Република Македонија задолжен за дијаспора, Едмонд Адеми во придружба на директорот на Агенцијата за иселеништво на Република Македонија, Никола Шалваринов, со Претседателот на Република Словенија, Борут Пахор и со Претседателот на националното собрание на Словенија, Дејан Жидан.

12.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со шефот на холандската дипломатија Блок.

12.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев и министерот за Европа и надворешни работи на Албанија Дитмир Бушати.

13.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев со Претседателот на Европскиот Парламент, Антонио Тајани, непосредно пред своето обраќање на парламентарната сесија на Европскиот Парламент во Стразбур.

13.09.2018
Посета на Високата претставничка за безбедност и надворешна политика на ЕУ, Федерика Могерини на Република Македонија, која допатува заедно со Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев.

13.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, заедно со министерот за надворешни работи Никола Димитров и своите соработници, со помошник државниот секретар за европски и евроазиски прашања на САД, Арон Вес Мичел, придружуван од амбасадорот на САД во Република Македонија, Џес Бејли.

14.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од своите соработници, со делегација на Меѓународната финансиска групација (ИФЦ), дел од Светска банка, предводена од Вебке Шлумер, регионална директорка за Европа и Централна Азија, придружувана од регионалниот директор за Централна и Југоисточна Европа, Томас Лубек.

17.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Секретарот за одбрана на Соединетите американски држави Џејмс Норман Матис.

17.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со Мануел Сарацин, пратеник во германскиот Бундестаг.

17.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од заменик претседателката на Владата на Република Македонија, Радмила Шекеринска и повеќе свои соработници, со министерката за одбрана на Република Италија Елизабета Трента, и нејзината делегација.

18.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со Ален Данкан, британски државен министер за Европа и Америка.

18.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев и еврокомесарот за соседска политика и проширување Јоханес Хан, придружувани од членови на делегациите на Владата на РМ и на Директоратот за соседска политика и проширување на Европската Комисија.

18.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, со новоименуваниот Шеф на Мисијата на ОБСЕ во Скопје, амбасадорот Клеменс Која.

20.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, во Вашингтон, со Потпретседателот на Соединетите Американски Држави Мајк Пенс.

21.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев во рамките на посетата на Соединетите Американски Држави, со претставници на Форумот за демократска Македонија - заедница на иселеници од Република Македонија и нивните потомци од целиот свет (ФДМ).

21.09.2018
Министерот за локална самоуправа, Сухејл Фазлиу, и подносителите на проекти потпишаа договори за кофинансирање на проектите од првиот јавен повик во рамки на Програмата за прекугранична соработка меѓу Република Македонија и Република Грција.

25.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од заменичката на претседателот на Владата на Република Македонија и министерка за одбрана, Радмила Шекеринска и неговиот советнички тим со Дејан Жидан, претседател на Националното собрание на Република Словенија, придружуван од словенечка парламентарна делегација како и од словенечкиот амбасадор во Македонија, Милан Јазбец.

26.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, придружуван од амбасадорот на Република Грција Димитрис Јанакакис, заменик министерот за животна средина и просторно планирање Јани Макрадули градоначалникот на Гевгелија Сашо Поцков, и други градоначалници во Гевгелија, со стопанственици од југоисточниот регион на Македонија и од Грција и Бугарија.

27.09.2018
Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев со амбасадорката на Канада во Република Македонија, со седиште во Белград, Кати Чаба.

27.09.2018
Проштална средба на Претседателот на Владата на Република Македонија Зоран Заев, со Шефот на канцеларијата на НАТО во Република Македонија капетан Горазд Бартол, офицер во армијата на Република Словенија.

27.09.2018

Средба на Претседателот на Владата на Република Македонија, Зоран Заев, придружуван од своите советници, со делегација, предводена од австрискиот министер за Европска Унија, уметност, култура и медиуми, Гернот Блимел.

28.09.2018

Заменик Претседателот на Владата на Република Македонија и главен политички преговарач и Шеф на Делегацијата за преговори со Европската унија д-р Бујар Османи, министерката за правда Рената Дескоска, посебниот советник за евроатлантски интеграции на претседателот на Владата на Република Македонија и главен технички преговарач и шеф на техничкиот преговарачки тим Бојан Маричиќ и државната секретарка при Секретаријатот за европски прашања Калинка Габер остварија средба со Комесарот за европска соседска политика и преговори за проширување на Европската унија Јоханес Хан.

ПРАШАЊА ЗА ИНТЕРВЈУ[56]

1 Чии интереси во изминативе неколку години и во моментов постојат во Република Македонија и од кој вид се тие?

2 Според Ваше мислење, дали врз политиката на известување на медиумите во Република Македонија и нивната уредувачка политика се забележува странско влијание?

3 Дали преку функционирањето на невладиниот сектор во Република Македонија се забележува одредено странско влијание? Ве молиме образложете го Вашиот став.

4 Според Вашите сознанија, дали беше присутно извесно странско влијание во Република Македонија во предреферендумскиот период со намера за бојкот на Референдумот?

5 Дали присуството и ангажманот на НАТО/ЕУ институциите во Република Македонија се доволно видливи за јавноста преку медиумите и ефикасни во нивните заложби? Ве молиме појаснете го Вашиот став.

6 Дали странското влијание во Република Македонија го оценувате во поголема мера како позитивно или негативно? Ве молиме образложете го Вашиот одговор.

7 Според Ваша перцепција, оценете го севкупното странско влијание во моментов врз општата ситуација во Република Македонија.

[56] Овие прашања се основни, кои понатаму беа доразвиени при спроведувањето на интервјуата и дискусиите со различните целни групи кои беа опфатени со истражувањето. Во изменета форма им беа доставени на новинрите со цел да се добијат нивните специфични погледи за работите и некои специфични прашања беа додадени во разговорот со НАТО координаторот исто така.

Овој проект е финансиран од страна на:

College of Europe
Collège d'Europe
Brugge
Natolin

Polish-American Freedom Foundation

Fundacja Liderzy Przemian

G | M | F The German Marshall Fund of the United States
STRENGTHENING TRANSATLANTIC COOPERATION

B | S | T The Black Sea Trust for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

B | T | D The Balkan Trust for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

Овој проект е финансиран со поддршка од Европската Комисија.
Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на авторите и не ги одразува мислењата на Европската Комисија.